

CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS
DE BELGIQUE

BELGISCHE KAMER VAN
VOLKSVERTEGENWOORDIGERS

COMPTE RENDU INTÉGRAL
AVEC
COMPTE RENDU ANALYTIQUE TRADUIT

INTEGRAAL VERSLAG
MET
VERTAALD BEKNOPT VERSLAG

Commission de l'Énergie, de
l'Environnement et du Climat

Commissie voor Energie, Leefmilieu en
Klimaat

Mardi

14-03-2023

Après-midi

Dinsdag

14-03-2023

Namiddag

N-VA	Nieuw-Vlaamse Alliantie
Ecolo-Groen	Ecologistes Confédérés pour l'organisation de luttes originales – Groen
PS	Parti Socialiste
VB	Vlaams Belang
MR	Mouvement Réformateur
CD&V	Christen-Democratisch en Vlaams
PVDA-PTB	Partij van de Arbeid van België – Parti du Travail de Belgique
Open Vld	Open Vlaamse Liberalen en Democraten
Vooruit	Vooruit
Les Engagés	Les Engagés
DéFI	Démocrate Fédéraliste Indépendant
INDEP-ONAFH	Indépendant - Onafhankelijk

Abréviations dans la numérotation des publications :		Afkortingen bij de nummering van de publicaties :	
DOC 55 0000/000	Document parlementaire de la 55 ^e législature, suivi du n° de base et du n° consécutif	DOC 55 0000/000	Parlementair stuk van de 55 ^e zittingsperiode + basisnummer en volgnummer
QRVA	Questions et Réponses écrites	QRVA	Schriftelijke Vragen en Antwoorden
CRIV	Version provisoire du Compte Rendu Intégral	CRIV	Voorlopige versie van het Integraal Verslag
CRABV	Compte Rendu Analytique	CRABV	Beknopt Verslag
CRIV	Compte Rendu Intégral, avec, à gauche, le compte rendu intégral définitif et, à droite, le compte rendu analytique traduit des interventions (avec les annexes)	CRIV	Integraal Verslag, met links het definitieve integraal verslag en rechts het vertaalde beknopt verslag van de toespraken (met de bijlagen)
PLEN	Séance plénière	PLEN	Plenum
COM	Réunion de commission	COM	Commissievergadering
MOT	Motions déposées en conclusion d'interpellations (papier beige)	MOT	Moties tot besluit van interpellaties (op beigekleurig papier)

Publications officielles éditées par la Chambre des représentants	Officiële publicaties, uitgegeven door de Kamer van volksvertegenwoordigers
Commandes :	Bestellingen :
Place de la Nation 2	Natieplein 2
1008 Bruxelles	1008 Brussel
Tél. : 02/ 549 81 60	Tel. : 02/ 549 81 60
Fax : 02/549 82 74	Fax : 02/549 82 74
www.lachambre.be	www.dekamer.be
e-mail : publications@lachambre.be	e-mail : publicaties@dekamer.be

SOMMAIRE

INHOUD

Question de Mieke Claes à Zakia Khattabi (Climat, Environnement, Développement durable et Green Deal) sur "Les perturbateurs endocriniens" (55033347C)	1
<i>Orateurs: Mieke Claes, Zakia Khattabi, ministre du Climat, de l'Environnement, du Développement durable et du Green Deal</i>	
Questions jointes de	4
- Sophie Rohonyi à Zakia Khattabi (Climat, Environnement, Développement durable et Green Deal) sur "L'impact des microplastiques sur l'environnement" (55033749C)	4
- Mélissa Hanus à Zakia Khattabi (Climat, Environnement, Développement durable et Green Deal) sur "Les microplastiques dans les produits cosmétiques et de soins" (55035006C)	4
<i>Orateurs: Sophie Rohonyi, Mélissa Hanus, Zakia Khattabi, ministre du Climat, de l'Environnement, du Développement durable et du Green Deal</i>	
Question de Sophie Rohonyi à Zakia Khattabi (Climat, Environnement, Développement durable et Green Deal) sur "La présence de représentants du lobby fossile à la COP27" (55033997C)	9
<i>Orateurs: Sophie Rohonyi, Zakia Khattabi, ministre du Climat, de l'Environnement, du Développement durable et du Green Deal</i>	
Question de Greet Daems à Zakia Khattabi (Climat, Environnement, Développement durable et Green Deal) sur "Les négociations sur l'exclusion du soja des biocarburants dans le cadre de la directive RED III" (55034165C)	11
<i>Orateurs: Greet Daems, Zakia Khattabi, ministre du Climat, de l'Environnement, du Développement durable et du Green Deal</i>	
Questions jointes de	13
- Greet Daems à Zakia Khattabi (Climat, Environnement, Développement durable et Green Deal) sur "Les dérogations en matière de pesticides en Belgique" (55034167C)	13
- Daniel Senesael à Zakia Khattabi (Climat, Environnement, Développement durable et Green Deal) sur "L'utilisation de pesticides interdits au niveau européen" (55035101C)	13
<i>Orateurs: Greet Daems, Zakia Khattabi, ministre du Climat, de l'Environnement, du Développement durable et du Green Deal</i>	
Question de Greet Daems à Zakia Khattabi (Climat, Environnement, Développement durable et Green Deal) sur "Le climat comme thème central de toutes les réformes" (55034168C)	15
<i>Orateurs: Greet Daems, Zakia Khattabi, ministre du Climat, de l'Environnement, du Développement durable et du Green Deal</i>	
Question de Kris Verduyckt à Zakia Khattabi (Climat, Environnement, Développement durable	18

Vraag van Mieke Claes aan Zakia Khattabi (Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en Green Deal) over "Hormoonverstorende stoffen" (55033347C)	1
<i>Sprekers: Mieke Claes, Zakia Khattabi, minister van Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en Green Deal</i>	
Samengevoegde vragen van	4
- Sophie Rohonyi aan Zakia Khattabi (Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en Green Deal) over "De milieu-impact van microplastics" (55033749C)	4
- Mélissa Hanus aan Zakia Khattabi (Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en Green Deal) over "Microplastics in cosmetica en verzorgingsproducten" (55035006C)	4
<i>Sprekers: Sophie Rohonyi, Mélissa Hanus, Zakia Khattabi, minister van Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en Green Deal</i>	
Vraag van Sophie Rohonyi aan Zakia Khattabi (Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en Green Deal) over "De aanwezigheid van lobbyisten van de fossielebrandstofsector op de COP27" (55033997C)	9
<i>Sprekers: Sophie Rohonyi, Zakia Khattabi, minister van Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en Green Deal</i>	
Vraag van Greet Daems aan Zakia Khattabi (Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en Green Deal) over "De RED III-onderhandelingen rond de uifasering van soja voor biobrandstoffen" (55034165C)	11
<i>Sprekers: Greet Daems, Zakia Khattabi, minister van Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en Green Deal</i>	
Samengevoegde vragen van	12
- Greet Daems aan Zakia Khattabi (Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en Green Deal) over "De pesticidederogaties in België" (55034167C)	12
- Daniel Senesael aan Zakia Khattabi (Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en Green Deal) over "Het gebruik van pesticiden die in de EU verboden zijn" (55035101C)	12
<i>Sprekers: Greet Daems, Zakia Khattabi, minister van Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en Green Deal</i>	
Vraag van Greet Daems aan Zakia Khattabi (Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en Green Deal) over "Het klimaat als centraal thema in alle hervormingen" (55034168C)	15
<i>Sprekers: Greet Daems, Zakia Khattabi, minister van Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en Green Deal</i>	
Vraag van Kris Verduyckt aan Zakia Khattabi (Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en	18

et Green Deal) sur "La mise au rebut de biens de consommation non utilisés qui sont retournés" (55034264C)		Green Deal) over "Het weggoeien van geretourneerde niet-gebruikte consumptiegoederen" (55034264C)	
<i>Orateurs:</i> Kris Verduyckt, Zakia Khattabi , ministre du Climat, de l'Environnement, du Développement durable et du Green Deal		<i>Sprekers:</i> Kris Verduyckt, Zakia Khattabi , minister van Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en Green Deal	
Question de Mélissa Hanus à Zakia Khattabi (Climat, Environnement, Développement durable et Green Deal) sur "La gouvernance climatique" (55034981C)	19	Vraag van Mélissa Hanus aan Zakia Khattabi (Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en Green Deal) over "Climate governance" (55034981C)	19
<i>Orateurs:</i> Mélissa Hanus, Zakia Khattabi , ministre du Climat, de l'Environnement, du Développement durable et du Green Deal		<i>Sprekers:</i> Mélissa Hanus, Zakia Khattabi , minister van Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en Green Deal	
Questions jointes de	20	Samengevoegde vragen van	20
- Daniel Senesael à Zakia Khattabi (Climat, Environnement, Développement durable et Green Deal) sur "La révision du PNEC" (55034986C)	20	- Daniel Senesael aan Zakia Khattabi (Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en Green Deal) over "De herziening van het NEKP" (55034986C)	20
- Kurt Ravyts à Zakia Khattabi (Climat, Environnement, Développement durable et Green Deal) sur "L'actualisation du Plan national Énergie-Climat 2021-2030" (55034998C)	20	- Kurt Ravyts aan Zakia Khattabi (Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en Green Deal) over "De actualisering van het NEKP 2021-2030" (55034998C)	20
<i>Orateurs:</i> Kurt Ravyts, Zakia Khattabi , ministre du Climat, de l'Environnement, du Développement durable et du Green Deal		<i>Sprekers:</i> Kurt Ravyts, Zakia Khattabi , minister van Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en Green Deal	
Questions jointes de	22	Samengevoegde vragen van	22
- Kurt Ravyts à Zakia Khattabi (Climat, Environnement, Développement durable et Green Deal) sur "L'état de la situation en ce qui concerne l'OCAM du Climat" (55034991C)	22	- Kurt Ravyts aan Zakia Khattabi (Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en Green Deal) over "De stand van zaken met betrekking tot het OCAD Klimaat" (55034991C)	22
- Kris Verduyckt à Zakia Khattabi (Climat, Environnement, Développement durable et Green Deal) sur "Le coût du changement climatique" (55035109C)	22	- Kris Verduyckt aan Zakia Khattabi (Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en Green Deal) over "De kostprijs van de klimaatverandering" (55035109C)	22
<i>Orateurs:</i> Kurt Ravyts, Kris Verduyckt, Zakia Khattabi , ministre du Climat, de l'Environnement, du Développement durable et du Green Deal		<i>Sprekers:</i> Kurt Ravyts, Kris Verduyckt, Zakia Khattabi , minister van Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en Green Deal	
Question de Kurt Ravyts à Zakia Khattabi (Climat, Environnement, Développement durable et Green Deal) sur "L'état de la situation en ce qui concerne la conférence nationale pour une transition juste" (55034999C)	25	Vraag van Kurt Ravyts aan Zakia Khattabi (Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en Green Deal) over "De stand van zaken met betrekking tot een nationale conferentie over een rechtvaardige transitie" (55034999C)	25
<i>Orateurs:</i> Kurt Ravyts, Zakia Khattabi , ministre du Climat, de l'Environnement, du Développement durable et du Green Deal		<i>Sprekers:</i> Kurt Ravyts, Zakia Khattabi , minister van Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en Green Deal	
Question de Barbara Creemers à Zakia Khattabi (Climat, Environnement, Développement durable et Green Deal) sur "No Patents on Seeds" (55035004C)	27	Vraag van Barbara Creemers aan Zakia Khattabi (Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en Green Deal) over "No Patents on Seeds" (55035004C)	27
<i>Orateurs:</i> Barbara Creemers, Zakia Khattabi , ministre du Climat, de l'Environnement, du Développement durable et du Green Deal		<i>Sprekers:</i> Barbara Creemers, Zakia Khattabi , minister van Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en Green Deal	
Question de Kris Verduyckt à Zakia Khattabi (Climat, Environnement, Développement durable et Green Deal) sur "L'importation en Belgique de trophées de chasse d'espèces animales protégées" (55035121C)	29	Vraag van Kris Verduyckt aan Zakia Khattabi (Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en Green Deal) over "De import in België van jachttrofeeën van beschermde diersoorten" (55035121C)	29
<i>Orateurs:</i> Kris Verduyckt, Zakia Khattabi , ministre du Climat, de l'Environnement, du Développement durable et du Green Deal		<i>Sprekers:</i> Kris Verduyckt, Zakia Khattabi , minister van Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en Green Deal	

Question de Greet Daems à Zakia Khattabi (Climat, Environnement, Développement durable et Green Deal) sur "Le plan d'adaptation fédéral" (55035128C) 30

Orateurs: **Greet Daems, Zakia Khattabi**, ministre du Climat, de l'Environnement, du Développement durable et du Green Deal

Vraag van Greet Daems aan Zakia Khattabi (Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en Green Deal) over "Het federale adaptatieplan" (55035128C) 30

Sprekers: **Greet Daems, Zakia Khattabi**, minister van Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en Green Deal

Commission de l'Énergie, de
l'Environnement et du ClimatCommissie voor Energie, Leefmilieu
en Klimaat

du

van

MARDI 14 MARS 2023

DINSDAG 14 MAART 2023

Après-midi

Namiddag

Le développement des questions et interpellations commence à 15 h 02. La réunion est présidée par Mme Mélissa Hanus.

De behandeling van de vragen en interpellaties vangt aan om 15.02 uur. De vergadering wordt voorgezeten door mevrouw Mélissa Hanus.

Les textes figurant en italique dans le Compte rendu intégral n'ont pas été prononcés et sont la reproduction exacte des textes déposés par les auteurs.

De teksten die in cursief zijn opgenomen in het Integraal Verslag werden niet uitgesproken en steunen uitsluitend op de tekst die de spreker heeft ingediend.

01 **Vraag van Mieke Claes aan Zakia Khattabi (Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en Green Deal) over "Hormoonverstorende stoffen" (55033347C)**

01 **Question de Mieke Claes à Zakia Khattabi (Climat, Environnement, Développement durable et Green Deal) sur "Les perturbateurs endocriniens" (55033347C)**

01.01 **Mieke Claes (N-VA):** Mevrouw de minister, de spermakwaliteit gaat achteruit door bekende oorzaken zoals roken, alcohol en overgewicht. In de jaren 70 bevatte een milliliter sperma gemiddeld 90 miljoen zaadcellen, terwijl dat nu naar gemiddeld 50 miljoen zaadcellen per milliliter gedaald is. Steeds meer onderzoek toont nu aan dat ook weekmakers en andere chemicaliën de vruchtbaarheid aantasten. Die stoffen zitten in veel plastics, elektronica en cosmetica, maar ook in het eten, bijvoorbeeld wanneer voedsel in plastic bakjes in de magnetron wordt verwarmd.

In Europa werd in 2018 afgesproken dat die chemische stoffen over een aantal jaar niet meer mogen worden gebruikt. De Europese Commissie zou eind 2022 met een strenge regelgeving komen, maar dat laat nog steeds op zich wachten. België nam recent het nationaal actieplan inzake hormoonverstoorders aan om bewustwording te creëren en de bevolking te informeren, in samenwerking met de federale overheid en de deelstaten.

Mevrouw de minister, de maatregelen van de EU-lidstaten met betrekking tot de problematiek verschillen sterk. Hoe staat België daar tegenover? Welk standpunt zal België innemen wanneer de Europese Commissie met een concrete wetgeving komt? Werd al met de deelstaten overlegd? Hoe zullen de federale acties in het nationaal actieplan worden geëvalueerd?

01.01 **Mieke Claes (N-VA):** Cela fait des années que la qualité du sperme se détériore, notamment à cause de l'effet perturbateur sur le système endocrinien des plastifiants et autres produits chimiques présents dans les plastiques, l'électronique, les cosmétiques et même les aliments. Fin 2022, la Commission européenne devait proposer une réglementation stricte en la matière, mais celle-ci tarde à voir le jour. En coopération avec les entités fédérées, la Belgique a récemment adopté un plan d'action national sur les perturbateurs endocriniens afin d'informer et de sensibiliser la population.

Que pense la Belgique des mesures déjà prises par d'autres États membres de l'UE? Quelle position notre pays adoptera-t-il lorsque la proposition législative concrète de la Commission européenne sera prête? Des concertations à ce sujet ont-elles déjà été organisées avec les entités fédérées? Comment les actions fédérales prévues dans le

plan d'action national seront-elles évaluées?

01.02 Minister **Zakia Khattabi**: Mevrouw Claes, mijn diensten binnen de FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu passen de visie *One World, One Health* toe. Binnen dat kader werken de bevoegde autoriteiten momenteel samen aan verschillende initiatieven om ervoor te zorgen dat de Belgische bevolking en onze ecosystemen minder aan schadelijke chemische stoffen en in het bijzonder aan hormoonverstoorders worden blootgesteld.

De bevoegdheden zijn afhankelijk van het toepassingsgebied op federaal niveau verdeeld tussen de ministers bevoegd voor Leefmilieu, Volksgezondheid en/of Landbouw. Dit antwoord werd dan ook met de verschillende betrokken diensten gecoördineerd. Meerdere Europese wetgevende teksten worden momenteel herzien om beter rekening te houden met zorgwekkende chemische stoffen, zoals hormoonverstoorders.

Zo heeft de Europese Commissie onlangs een voorstel aangenomen tot herziening van de verordening betreffende de indeling, etikettering en verpakking van stoffen en mengsels; de zogenaamde CLP-verordening.

Hierin worden specifiek voor hormoonverstoorders nieuwe gevarenklassen opgenomen. Dat zal het gemakkelijker maken om die stoffen te identificeren en specifieke risicobeheersmaatregelen te nemen. Daarnaast neemt België een ambitieuze positie in bij de actuele herziening van de REACH-verordening. Hieronder vallen eveneens de hormoonversturende stoffen.

Ook hebben Denemarken, Duitsland, Nederland, Noorwegen en Zweden samen een restrictiedossier rond PFAS voorbereid. Die restrictie zal zich focussen op alle PFAS, waaronder dus ook mogelijk hormoonversturende PFAS. Momenteel loopt hieromtrent de openbare raadpleging. Een Belgische positie zal in dit kader bepaald worden. Ik zal binnen de federale regering en in alle relevante instanties blijven pleiten voor een algemeen verbod op alle niet-essentiële toepassingen van die stoffen.

Tot slot werkt de Europese Commissie in het kader van de farm-to-forkstrategie van de Green Deal momenteel aan de herziening van de wetgeving rond materialen in contact met voeding. Een belangrijke pijler in die revisie is de Europese Chemical Strategy, waarbij de samenwerking en uitwisseling van gegevens tussen de Europese Autoriteit voor Voedselveiligheid en het Europees Agentschap voor Chemische Stoffen zal versterkt worden, alsook de informatie rond hormoonverstoorders.

Hierbij wordt het principe *one substance, one assessment* gevolgd. Concreet wil dat zeggen dat wanneer een agentschap van een ander wetenschappelijk orgaan van de EU een chemische stof heeft beoordeeld, zijn beoordeling de basis moet vormen voor alle andere organen. Die aanpak voorkomt dubbel onderzoek en versnelt de harmonisatie van de Europese wetgeving inzake chemische stoffen. Het eventuele gebruik van zorgwekkende stoffen, zoals hormoonverstoorders, in alle voedingscontactmaterialen zal ook verstrengd worden onder die nieuwe wetgeving. Voor meer informatie over de wetgeving rond materialen in contact met voeding verwijs ik u graag

01.02 **Zakia Khattabi**, ministre: Dans le cadre de la vision "Un monde, une santé", les autorités compétentes préparent différentes initiatives visant à réduire l'exposition de notre population et de nos écosystèmes aux substances chimiques nocives et aux perturbateurs endocriniens.

À l'échelon fédéral, les compétences sont réparties entre les ministres en charge de l'Environnement, de la Santé publique et de l'Agriculture. Ma réponse est le fruit d'une concertation avec tous les services concernés.

Plusieurs textes législatifs européens sont actuellement en cours de révision. Par exemple, la Commission européenne a adopté une proposition de révision du règlement relatif à la classification, à l'étiquetage et à l'emballage des substances et des mélanges.

Cette proposition prévoit de nouvelles classes de danger pour les perturbateurs endocriniens, ce qui facilitera l'identification des substances et permettra de prendre des mesures spécifiques en matière de gestion des risques.

La Belgique défend une position ambitieuse dans le cadre de la révision du règlement REACH, qui porte également sur les perturbateurs endocriniens. Le Danemark, l'Allemagne, les Pays-Bas, la Norvège et la Suède ont préparé un dossier de restriction qui vise tous les PFAS possibles. Une consultation publique est en cours à ce sujet. Je continuerai à plaider au sein du gouvernement fédéral et des instances compétentes pour une interdiction générale de ces substances pour toutes les applications non essentielles.

La Commission européenne prépare également une révision de la législation relative aux matériaux qui entrent en contact avec des denrées alimentaires. Elle souhaite

naar mijn collega-ministers bevoegd voor Landbouw en Volksgezondheid.

Dan kom ik aan uw vraag over de betrokkenheid van de deelstaten. Ik kan u melden dat de standpuntbepaling voor die lopende EU-dossiers gebeurt binnen het betrokken Coördinatiecomité Internationaal Milieubeleid (CCIM). Zowel federale als gewestelijke experts bereiden hier de gezamenlijke Belgische positie voor.

Het nationaal actieplan voor hormoonverstoorders (NAPED) werd in juni 2022 door de bevoegde ministers aangenomen om de schadelijke effecten van hormoonverstoorders op de gezondheid en het milieu te bestrijden. Er werden drie krachtlijnen gedefinieerd: ten eerste: preventieacties, bewustmaking van de bevolking, vooral risicogroepen en het bedrijfsleven en opleiding van gezondheidswerkers; ten tweede: regelgevende acties op nationaal en op Europees niveau, wijziging van de wetgeving, ontwikkeling van economische instrumenten om substitutie van zorgwekkende chemische stoffen te bevorderen en betere traceerbaarheid; ten derde: acties betreffende wetenschappelijk onderzoek, financiering van wetenschappelijke studies en ontwikkeling van nieuwe methodes voor het identificeren van zorgwekkende chemische stoffen.

De uitvoering van de verschillende acties zal jaarlijks worden geëvalueerd door het NAPED-toezichtsc comité om op die manier eventueel de nodige wijzigingen te kunnen aanbrengen voor een goede uitvoering. Bovendien zijn ook een tussentijdse en een eindevaluatie gepland om de effecten van NAPED op de gezondheid en het milieu in België meer in het algemeen te beoordelen.

entre autres renforcer la collaboration et l'échange de données entre l'Autorité européenne de sécurité des aliments (EFSA) et l'Agence européenne des produits chimiques (ECHA), et cela sur la base du principe *one substance – one assessment*: lorsqu'une agence d'un autre organe scientifique de l'UE a évalué une substance chimique, tous les autres organes doivent se baser sur cette évaluation. Cette façon de procéder permet d'éviter de faire du travail en double et d'accélérer l'harmonisation de la législation européenne en matière de substances chimiques. Des règles plus strictes seront également adoptées pour l'utilisation de substances préoccupantes dans des matériaux qui entrent en contact avec des denrées alimentaires.

Le Comité de coordination de la politique internationale de l'environnement, au sein duquel siègent des experts fédéraux et régionaux, prépare la prise de position de la Belgique dans des dossiers européens en cours.

Le plan d'action national sur les perturbateurs endocriniens (NAPED), qui a été approuvé par les ministres compétents en juin 2022, comporte trois axes: des actions préventives à l'égard de la population et des entreprises, des démarches législatives à l'échelon national et européen en vue de créer des instruments économiques de nature à encourager la substitution de substances préoccupantes, et des actions destinées à promouvoir la recherche scientifique, notamment en ce qui concerne de nouvelles méthodes d'identification des substances préoccupantes. La réalisation de ces actions sera évaluée chaque année par le comité de suivi du NAPED. Une évaluation à mi-parcours ainsi qu'une évaluation finale sont également prévues afin d'évaluer l'incidence du NAPED sur la santé et l'environnement.

01.03 Mieke Claes (N-VA): Mevrouw de minister, ik dank u voor uw antwoord. Wij zien dat de onderzoeken zich blijven opstapelen, zowel

01.03 Mieke Claes (N-VA): De plus en plus d'experts tirent la

in het binnen- als in het buitenland. Steeds meer experts trekken aan de alarmbel. Het is heel belangrijk dat Europa stappen zet en dat er over al die onderwerpen een duidelijk Belgisch standpunt komt.

sonnette d'alarme. Il est important que la Belgique adopte une position claire sur tous ces points.

Ik ben echter blij te horen dat verschillende initiatieven worden genomen. De weg is nog lang, wanneer het over dat onderwerp gaat. Ik hoop dat alle initiatieven ter zake hun vruchten zullen afwerpen. Ik volg het dossier verder op.

*L'incident est clos.
Het incident is gesloten.*

02 Questions jointes de

- **Sophie Rohonyi à Zakia Khattabi (Climat, Environnement, Développement durable et Green Deal) sur "L'impact des microplastiques sur l'environnement" (55033749C)**
- **Mélissa Hanus à Zakia Khattabi (Climat, Environnement, Développement durable et Green Deal) sur "Les microplastiques dans les produits cosmétiques et de soins" (55035006C)**

02 Samengevoegde vragen van

- **Sophie Rohonyi aan Zakia Khattabi (Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en Green Deal) over "De milieu-impact van microplastics" (55033749C)**
- **Mélissa Hanus aan Zakia Khattabi (Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en Green Deal) over "Microplastics in cosmetica en verzorgingsproducten" (55035006C)**

02.01 **Sophie Rohonyi (DéFI):** *Madame la présidente, madame la ministre, les fêtes de fin d'année se sont vues ternies par un constat inquiétant qui a été rapporté par les chercheurs de l'Université de Portsmouth: il n'existerait presque aucun aliment qui ne contiendrait pas de microplastiques tant notre environnement en est envahi.*

Si des traces de microplastiques se retrouvent déjà dans des repas non emballés, il n'y en aurait pas moins de 7 fois plus dans les repas emballés par du plastique. Ainsi, si le même plat emballé est consommé tous les jours cela représente une quantité de 10 grammes de plastiques ingéré sur un an, soit l'équivalent de 2 sacs en plastique.

Le problème est que cette présence de microplastiques ne se retrouve pas uniquement dans les aliments mais également dans tout notre environnement, soit dans les sols et dans l'air, et que nous ne mesurons pas encore l'impact réel qu'ils auront à long terme sur notre organisme et notre environnement.

Le ministre David Clarinval m'ayant répondu sur le plan alimentaire et renvoyé vers vous en ce qui concerne la protection de l'environnement, voici mes questions madame la ministre.

Aviez-vous connaissance de ce constat mis en avant par les chercheurs de l'Université de Portsmouth? Dans l'affirmative, des discussions ont-elles déjà été initiées au sein du gouvernement concernant cette problématique? Si oui, avec qui? Dans la négative, qu'en pensez-vous?

Des initiatives ont-elles déjà été mises en place ou le seront-elles prochainement en Belgique pour contrer le phénomène de prolifération des microplastiques dans notre environnement? Lesquelles?

Disposez-vous déjà d'études ou de chiffres concernant l'ampleur de la présence de microplastiques en Belgique et le possible impact à long terme sur notre environnement que pourrait avoir une présence préminente de plastique? Si oui, quels en sont les résultats? Dans la négative, quelles sont vos ambitions à cet égard?

02.01 **Sophie Rohonyi (DéFI):** *Volgens een studie van de Universiteit van Portsmouth blijft bijna geen enkel voedsel gespaard van microplastics omdat ons milieu zo vervuild is. Er zit zeven keer meer van in maaltijden die in plastic verpakt zijn. De dagelijkse consumptie van een voorverpakte maaltijd komt overeen met de inname van 10 gram plastic per jaar. Deze microplastics zitten ook in de bodem en in de lucht, en we weten nog niet welke impact ze op lange termijn op ons lichaam en het milieu zullen hebben.*

Bent u op de hoogte van die bevinding van de Universiteit van Portsmouth? Zijn er in de regering besprekingen gestart? Werden er in België initiatieven genomen om de verspreiding van microplastics tegen te gaan? Beschikt u over studies over de omvang van de aanwezigheid van microplastics in België en de impact ervan op lange termijn? Wat zijn uw ambities ter zake?

02.02 Méliissa Hanus (PS): *Madame la ministre, Une étude de l'organisation Plastic Soup Foundation, menée sur 7 704 produits cosmétiques analysés des dix marques les plus populaires (L'Oréal Paris, Elvive/Elseve, Garnier, Nivea, Gillette, Oral-B, Head & Shoulders, Dove, Rexona et Axe) des quatre plus grands fabricants de cosmétiques en Europe, soulève que 87% de ces produits contenaient des microplastiques. Nous parlons ici de produits omniprésents dans notre quotidien, comme des déodorants, du dentifrice, du shampoing, des produits de maquillages, notamment. Selon l'ECHA, l'Agence européenne des produits chimiques, pas moins de sept kilos de microplastiques issus de cosmétiques et de produits de soins sont rejetés chaque minute dans l'environnement en Europe. De par son irréversibilité, cette forme de pollution menace concrètement la biodiversité et la santé humaine.*

Madame la ministre, pouvons-nous avoir votre retour sur cette problématique?

Ce phénomène largement méconnu est notamment favorisé par le fait qu'il soit parfois impossible de savoir si les produits cosmétiques contiennent effectivement des microplastiques – tant les listes d'ingrédients sont difficiles à analyser. Des mesures peuvent-elles être envisagées pour faciliter la lisibilité de la composition de tels produits?

En août 2022, la Commission européenne a publié une proposition de restriction de l'usage intentionnel des microplastiques, notamment dans les cosmétiques. En juin 2022, vous indiquiez votre souhait de défendre une position belge ambitieuse sur ce dossier. Qu'en est-il advenu? Pouvez-vous nous informer de la position défendue par notre pays? Le vote sur la proposition de la CE prévue le 1er mars ayant été reportée, pouvons-nous être informés de l'état d'avancement du processus de décision au niveau européen et des étapes à venir?

En outre, pouvons-nous espérer que les produits de protection solaire soient intégrés à la proposition?

Si de nombreuses organisations ont pointé les points positifs de cette proposition, certains ont néanmoins pointé l'exclusion des nanoplastiques de la définition des microplastiques et les périodes de dérogation accordées à certains secteurs. En ce qui concerne l'industrie cosmétique, le délai de transition accordé est de 12 ans! De telles remarques ont-elles été prises en considération, tant au niveau des discussions intrabelges qu'au niveau européen?

Enfin, des initiatives nationales visant à contrevenir à la présence de microplastiques dans les cosmétiques sont-elles envisagées?

02.03 Zakia Khattabi, ministre: *Mesdames les députées, nous suivons de très près les études scientifiques et les différentes initiatives concernant les sources de microplastiques qui échouent dans l'environnement.*

S'agissant des microplastiques dans les aliments, mon administration a eu connaissance de l'étude de l'Université de Portsmouth qui semble indiquer que la majorité des microplastiques présents dans les aliments provient de leur emballage et de l'air.

À la lumière de cette étude, il semble que nous soyons sur la bonne voie avec la mise en œuvre, entre autres, de la directive européenne

02.02 Méliissa Hanus (PS): *Volgens een studie van de Plastic Soup Foundation bevat 87 % van de producten van de grootste cosmeticabedrijven microplastics, met name deodorants, shampoo en make-up producten. Volgens het Europees Agentschap voor chemische stoffen (ECHA) komt er in Europa elke minuut zeven kilo microplastics uit cosmetica in het milieu terecht. Die vervuiling bedreigt de biodiversiteit en de gezondheid. De cosmetica-ingrediënten zijn vaak moeilijk te analyseren. Zijn er maatregelen gepland om de herkenbaarheid ervan te verbeteren?*

In augustus 2022 heeft de Europese Commissie voorgesteld het opzettelijk gebruik van microplastics te beperken. Wat zijn uw ambities in dat verband? Wat is het standpunt van België? Hoe staat het met de Europese besluitvorming? Zullen zonnebrandmiddelen in het voorstel opgenomen worden?

Sommigen hebben de uitsluiting van nanoplastics uit dit voorstel en de uitzonderingsperioden voor bepaalde sectoren, met name 12 jaar voor de cosmetica-industrie, betreurd! Werd er met die opmerkingen rekening gehouden? Worden er initiatieven overwogen om de aanwezigheid van microplastics in cosmetica tegen te gaan?

02.03 Minister Zakia Khattabi: *Wat de interferentie van microplastics met voedsel betreft, geeft de studie van de Universiteit van Portsmouth aan dat het merendeel ervan afkomstig is van de verpakking en de lucht. We zijn op de goede weg met de Europese richtlijn over plastic voor eenmalig gebruik.*

sur les plastiques à usage unique. Par ailleurs, le SPF Santé publique a fait réaliser une étude sur la présence de microplastiques dans le sel marin. Celle-ci a établi que c'est surtout le sel marin artisanal provenant de zones marines contaminées elles-mêmes par les microplastiques qui contient de petites particules de plastique. Ce sel marin, comme la fleur de sel, est récolté à la main de façon traditionnelle, puis traité ultérieurement sans être lavé, de sorte qu'il peut contenir plus de microplastiques que le sel marin standard présent dans les rayons de nos magasins. J'imagine que mon collègue, le ministre Clarinval, vous a donné une réponse quant aux conclusions sur la sécurité alimentaire et la réponse politique à y apporter.

S'agissant de la présence de microplastiques intentionnellement ajoutés dans les cosmétiques, la problématique est bien connue de mes services et, dans le cas présent, des microplastiques peuvent être fabriqués volontairement pour être ajoutés aux produits de soins, par exemple en tant que perles exfoliantes ou pour régler la viscosité, l'apparence ou encore la stabilité d'un produit. Elles sont même utilisées comme paillettes ou dans le maquillage ainsi que pour encapsuler des fragrances dans différents produits. La question de la lisibilité de la liste d'ingrédients des produits cosmétiques est, elle, du ressort de mon collègue le ministre de la Santé.

Ces microplastiques constituent en effet une menace majeure tant pour nos écosystèmes que pour les humains. Des initiatives sont prises à la fois au niveau belge et au niveau européen pour régler le problème des microplastiques à la source.

Par rapport aux cas de fragmentation de déchets plastiques en microplastiques, la solution consistera évidemment à éviter que les déchets n'arrivent dans notre environnement, comme dans l'eau, ou qu'ils y demeurent.

En collaboration avec mon collègue, M. Van Quickenborne, nous avons rédigé un plan d'action fédéral sur les déchets marins pour la période 2022-2027 comprenant tant des mesures pour la prévention des déchets marins à la source, provenant notamment de la pêche et de la navigation, que des mesures de dépollution de la mer. Deux mesures ciblent spécifiquement les microplastiques: l'action 12 qui vise à sensibiliser le grand public et proposer des solutions aux sources de micro- et nanoplastiques et l'action 14 dont l'objectif est d'élaborer une note d'information politique sur le lien entre les microplastiques, l'environnement et la santé publique. Je souhaite que ces deux actions soient finalisées cette année.

La directive européenne sur les plastiques à usage unique que j'ai déjà mentionnée, transposée en Belgique en arrêté royal fin 2021, vise à interdire la mise sur le marché de différents produits en plastique à usage unique qui sont le plus fréquemment retrouvés sur les plages de l'Union européenne. Au niveau international, la Belgique participe à la mise en place d'un instrument international pour réduire la pollution plastique sous l'égide des Nations Unies.

Certaines actions ont aussi déjà été entreprises pour lutter contre les ajouts volontaires de microplastiques. Au niveau européen, la problématique des microplastiques ajoutés intentionnellement dans les produits est, comme vous le mentionnez, en cours de discussion dans le cadre du règlement européen REACH.

La proposition de la Commission européenne pour une nouvelle

Volgens een studie van de Federale Overheidsdienst Volksgezondheid bevat vooral zeezout uit zeegebieden die met microplastics vervuild zijn, dergelijke deeltjes. Met de hand geoogst, ongewassen zout kan meer microplastics bevatten dan standaard zeezout.

Minister Clarinval heeft u ongetwijfeld ingelicht over de bevindingen inzake de voedselveiligheid en manier waarop er daarop gereageerd moet worden. Microplastics worden soms opzettelijk aan cosmetica toegevoegd om de viscositeit of het voorkomen van een product aan te passen. Ze worden ook gebruikt voor make-up of om geurstoffen in te kapselen.

Die microplastics bedreigen zowel de ecosystemen als de mens. Op Belgisch en Europees niveau worden er initiatieven genomen om het probleem bij de wortel aan te pakken. Wat de versnippering van afval in microplastics betreft, bestaat de oplossing erin te voorkomen dat het afval in het milieu terecht komt. In samenwerking met de minister van Justitie werd er een Federaal Actieplan Marien Zwerfvuil 2022-2027 opgesteld met preventie maatregelen en maatregelen om de zee schoon te maken. Actie 12 beoogt de sensibilisering van het publiek en het aanbieden van oplossingen voor de bronnen van micro- en nanoplastics. Actie 14 beoogt het uitwerken van een beleidsanalyse met betrekking tot de link tussen microplastics, het milieu en de volksgezondheid.

De Europese richtlijn, die eind 2021 in Belgisch recht omgezet werd, strekt tot het verbieden van het commercialiseren van verschillende *single use* plastic producten. België neemt deel aan de ontwikkeling van een internationale tool om de plasticvervuiling terug te dringen onder de vleugels van de Verenigde Naties.

De kwestie van de intentionele toevoeging van microplastics in producten wordt thans besproken

restriction est actuellement débattue avec les États membres. Elle devrait entrer en vigueur à brève échéance et s'appliquer à quasi tous les secteurs, tout en ménageant des exemptions sur la base de spécifications techniques, associées à des obligations de rapportage des émissions vers l'environnement. Des dérogations temporaires sont cependant prévues pour certaines catégories de produits, en fonction d'évaluations socioéconomiques par type de produit.

Cette restriction ne vise néanmoins que les particules microplastiques solides (*a contrario* des liquides). La Belgique contribue activement à ces négociations, en particulier pour renforcer la cohérence des dispositions réglementaires et pour assurer l'efficacité des futures inspections.

Il n'y a effectivement pas eu de vote le 1er mars car la proposition de la Commission était encore en discussion. Comme nous sommes maintenant dans la phase finale des négociations, nous pouvons nous attendre à un vote sur cette proposition dans un avenir proche, bien que cela ne puisse pas être définitivement confirmé.

La grande majorité des crèmes solaires sont des cosmétiques et tomberont donc sous cette restriction. Pour les crèmes solaires qui sont essentiellement des produits cosmétiques de la catégorie "non rincés", la proposition actuelle prévoit une interdiction après une période transitoire de six ans.

Pour certaines catégories de produits cosmétiques, à savoir les produits de maquillage, une période de transition de 12 ans est prévue. Toutefois, pour ces produits spécifiques, une mention indiquant que le produit contient des microplastiques devrait être ajoutée à l'étiquetage, et ce, huit ans après l'entrée en vigueur du texte.

Les commentaires portant sur ces dispositions sont pris en compte tant au niveau belge qu'au niveau européen. Lors de l'élaboration de la proposition de restriction, un compromis entre des positions contradictoires est recherché afin d'aboutir à une proposition bénéficiant d'un large soutien. La Belgique, quant à elle, a une position ambitieuse sur cette question et contribue activement à ces négociations, en particulier pour renforcer la cohérence des dispositions réglementaires et pour assurer l'efficacité de leur future inspection.

Il est également important de mentionner qu'il n'y a pas d'exception spécifique pour les nanoplastiques dans la proposition actuelle de la Commission européenne, de sorte qu'ils entrent dans le champ de cette proposition.

Il est cependant vrai qu'en cas d'inspection, on devra seulement mesurer les nanoplastiques quand des méthodes analytiques seront disponibles. À l'heure actuelle, il est techniquement très difficile de mesurer et de quantifier les particules inférieures à 0,1 micron. Cela ne signifie toutefois pas que ces particules plus petites ne tombent pas sous le coup de l'interdiction. Ainsi, dans le cadre de la proposition actuelle, l'inspection pourrait demander des documents pour vérifier que des nanoplastiques n'ont pas été ajoutés intentionnellement aux produits.

Dans l'attente des mesures législatives au niveau européen, un accord avec le secteur des cosmétiques a été conclu en 2018 en vue de l'arrêt progressif, sur base volontaire, de l'utilisation intentionnelle des microplastiques. Dans un premier temps, l'accord vise les microbilles

in de context van de REACH-verordening. Het voorstel van de Europese Commissie met het oog gericht op een nieuwe beperking zou binnenkort in werking treden en voor de meeste sectoren gelden, evenwel met vrijstellingen op grond van technische specificaties. Voor bepaalde soorten producten voorziet men naar aanleiding van een socio-economische evaluatie in tijdelijke uitzonderingsmaatregelen. De onderhandelingen lopen ten einde en men mag zich binnenkort aan een stemming verwachten.

De grote meerderheid van de zonnecrèmes ressorteren onder de voor de cosmetica geldende beperkingen. Voor de categorie 'cosmeticaproduct dat niet wordt af-, uit- of weggespoeld' voorziet het voorstel in een verbod na een overgangsperiode. Die periode bedraagt twaalf jaar voor maquillageproducten, maar acht jaar na de inwerkingtreding van de tekst zal men op de verpakking moeten vermelden dat het product microplastics bevat.

België verdedigt op dat vlak een ambitieus standpunt en neemt deel aan de onderhandelingen om de consistentie van de regelgeving te verbeteren en de doeltreffendheid van de inspecties te waarborgen. Nanoplastics vallen onder het toepassingsgebied van dat voorstel. Het is vandaag evenwel moeilijk om deeltjes kleiner dan 0,1 µm te kwantificeren. Volgens het huidige voorstel zou de inspectie documenten kunnen opvragen om na te gaan of er niet doelbewust nanodeeltjes toegevoegd werden.

In 2018 werd er een akkoord met de cosmeticasector gesloten om het intentionele gebruik van microplastics op vrijwillige basis af te bouwen. In eerste instantie worden de microbeads in af- of uitspoelbare cosmetische producten en tandpasta's beoogd. Voorts is het gebruik van microplastics in cosmetische producten, verzorgingsproducten voor dieren en alle detergents verboden op grond

contenues dans les cosmétiques à rincer et les dentifrices.

De plus, les critères de l'EU Ecolabel interdisent les microplastiques dans les produits cosmétiques, les produits de soin pour animaux et également dans tous les détergents.

Afin d'encourager également d'autres secteurs à se montrer prudents avec l'usage des microplastiques, le SPF Santé publique, Sécurité de la chaîne alimentaire et Environnement a développé une méthodologie pour un autotest permettant d'aider les entreprises à éviter les émissions de microplastiques dans l'environnement. Cette méthodologie a été transposée dans un manuel à l'intention des entreprises.

02.04 Sophie Rohonyi (DéFI): Madame la ministre, merci pour votre longue réponse, très technique. Je ne tarderai pas à prendre connaissance du compte rendu. Je voulais déjà réagir parce que votre réponse illustre parfaitement la difficulté de répondre à cette omniprésence des microplastiques.

Ma collègue Mme Hanus insistait sur les soins cosmétiques. Il y a également tout le volet relatif à l'alimentation, tant s'agissant de l'emballage que du contenu, puisque l'on sait que les sols et l'air sont également concernés.

Je vous remercie d'avoir rappelé toutes les mesures qui sont déjà entreprises, à savoir l'interdiction des emballages en plastique à usage unique, le plan d'action fédéral qui cible les microplastiques marins, le fameux manuel qui aidera les entreprises pour détecter ces microplastiques. Je pense que les entreprises peuvent parfois être prises au piège mais ce n'est pas nécessairement un manque de volontarisme de leur part.

Par contre, en ce qui concerne le volet européen, je suis un peu plus circonspecte. Vous insistez sur le fait que des dérogations peuvent être prévues pour certaines catégories de produits. J'ose espérer que cela ne sera pas la porte ouverte à certains abus et que cette possibilité sera appliquée de manière stricte, surtout lorsque l'on voit la difficulté de quantifier certaines substances, en l'occurrence, les nanoplastiques. Ceux-ci sont forcément encore plus difficiles à détecter.

Concernant l'alimentation en particulier, vous évoquez la réponse du ministre Clarinval, qui est en charge de la sécurité alimentaire. Il se trouve que je n'ai pas manqué de l'interpeller sur ce sujet. Il estimait dans sa réponse que "Ces microplastiques ne représentent pas un problème de santé significatif." Il a ajouté: "Nos connaissances sont très lacunaires." Vous pouvez donc comprendre que j'étais particulièrement perturbée par cette réponse qui me semblait assez contradictoire. Elle est contradictoire aussi avec vos propres propos, puisque vous parlez d'une menace majeure pour la santé. C'est la raison pour laquelle j'ai également interpellé le ministre de la Santé qui m'a renvoyée vers vous-même; je suis un peu ballottée entre les différents membres du gouvernement. J'ose donc espérer que le volontarisme, dont vous avez fait la preuve aujourd'hui, rejaillira sur l'ensemble des membres du gouvernement; je pense que pour une question de santé publique telle que celle-là, c'est indispensable.

02.05 Mélissa Hanus (PS): Madame la ministre, je rappelle la priorité que constitue l'enjeu du plastique, dans les cosmétiques notamment.

van de criteria van het EU Ecolabel.

De FOD Volksgezondheid heeft een zelftest ontwikkeld die bedrijven helpt om emissies van microplastics in het milieu te voorkomen.

02.04 Sophie Rohonyi (DéFI): Microplastics zijn overal aanwezig. Dank u dat u de vigerende maatregelen nog eens opgesomd hebt.

Wat het Europese niveau betreft, hoop ik dat de geplande derogaties de deur niet zullen openzetten voor misbruiken. Voor minister Clarinval lijken microplastics niet echt een significant volksgezondheidsprobleem te vormen, maar hij geeft toe dat onze kennis dienaangaande heel beperkt is. Bijgevolg heb ik de minister van Volksgezondheid geïnterpelleerd, die me naar u heeft doorverwezen. Ik hoop dat u met uw voluntarisme de rest van de regering zult aansteken.

02.05 Mélissa Hanus (PS): Ik zou

Je rappelle également le travail que nous avons fait en commission. J'avais d'ailleurs déposé une proposition sur le sujet au début de la législature. Nous avons eu des auditions en la matière. Cela peut donc sans doute être un travail inspirant pour les travaux du gouvernement.

willen wijzen op de werkzaamheden van de commissie in verband met de microplastics in cosmetica, waar de regering inspiratie zou kunnen uit putten.

*L'incident est clos.
Het incident is gesloten.*

La **présidente**: Des largesses sont accordées pour les questions et réponses, mais je vous invite quand même à respecter le temps de parole. J'y réserverai un œil attentif pour la suite.

03 Question de Sophie Rohonyi à Zakia Khattabi (Climat, Environnement, Développement durable et Green Deal) sur "La présence de représentants du lobby fossile à la COP27" (55033997C)

03 Vraag van Sophie Rohonyi aan Zakia Khattabi (Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en Green Deal) over "De aanwezigheid van lobbyisten van de fossielebrandstofsector op de COP27" (55033997C)

03.01 Sophie Rohonyi (DéFI): Madame la présidente, madame la ministre, lors de la précédente séance, nous avons évoqué cette COP27 qui a été une véritable déception pour les experts du climat.

Si cette COP a reconnu "le droit à un environnement propre, sain et durable" ou encore le droit des jeunes à "participer structurellement aux processus climatiques", la sortie des énergies fossiles – en particulier le charbon – n'a toujours pas été actée, alors que c'est indispensable pour respecter nos engagements climatiques. Se pose donc la question des raisons d'un tel blocage et de l'influence éventuelle de lobbies sur certains gouvernements qui expliquerait ce blocage.

En réponse à certains collègues en commission du Climat du 17 janvier dernier, vous avez en effet affirmé que "vous-même ainsi que les membres de la délégation belge n'avez pas été directement approchés par des représentants du lobby fossile, mais qu'ils étaient présents en grand nombre et très actifs à Sharm-el-Sheikh".

Une semaine plus tard, en commission de l'Intérieur du 24 janvier, j'ai demandé au premier ministre s'il avait été approché par ces lobbies fossiles. Il l'a nié et il semblait même étonné par l'affirmation que vous avez tenue vous-même une semaine avant selon laquelle ces lobbies étaient fortement présents à la COP. Cette contradiction ou ces ressentis assez différents m'ont un peu perturbée.

Madame la ministre, pourriez-vous dès lors nous en dire plus sur la présence réelle du lobby fossile à la COP27 ainsi que sur ses activités? Quelles délégations ont-elles été approchées? Comment pouvons-nous nous prémunir d'une telle approche en vue de la COP28 ainsi que des suivantes? Des discussions sont-elles prévues à cet égard au sein du gouvernement?

03.02 Zakia Khattabi, ministre: Madame la présidente, madame Rohonyi, les informations dont je dispose concernant la participation de ces lobbyistes me sont parvenues par le biais des médias, via une communication de presse provenant de trois organisations non gouvernementales travaillant sur le rôle du secteur privé dans la prise de décision politique: Corporate Accountability, Corporate Europe Observatory et Global Witness. Ces dernières ont analysé la liste préliminaire des participants à la COP27 accessible à tous sur le site

03.01 Sophie Rohonyi (DéFI): Voor de klimaatexperts was de COP27 een teleurstelling. Ook al werd het recht op een schone, gezonde en duurzame leefomgeving erkend, de uitstap uit fossiele energie werd niet in de slottekst opgenomen. Nochtans is die uitstap noodzakelijk indien we de Overeenkomst van Parijs willen eerbiedigen.

Hierdoor rijst de vraag of de invloed van lobbygroepen een verklaring kan vormen voor deze blokkering. In januari beweerde u dat de lobbyisten van de sector van de fossiele brandstoffen in groten getale aanwezig waren in Sharm-el-Sheikh en er zeer actief waren. Op 24 januari zei de eerste minister dat hij niet door deze lobbyisten benaderd was en toonde hij zich verbaasd over uw uitlatingen.

Welke delegaties werden er op de COP27 door de fossielebrandstoflobby benaderd? Hoe kunnen we ons daartegen wapenen met het oog gericht op de volgende COP's? Zal dit in de regering besproken worden?

03.02 Minister Zakia Khattabi: Ik heb kennisgenomen van de deelname van lobbyisten aan de COP via een perscommuniqué van drie ngo's die werken rond de rol van de privésector in de politieke besluitvorming: Corporate Accoun-

web de la CCNUCC (Convention-cadre des Nations Unies sur les changements climatiques), afin d'identifier les participants issus d'entreprises actives dans le secteur des combustibles fossiles, comme, par exemple, Shell, Chevron et BP. Selon cette analyse, 637 représentants ou employés identifiés de ces entreprises auraient participé à la COP27.

Certains comme moi, qui avons pu le constater sur place, peuvent déplorer cette situation ou d'autres, comme c'est le cas du premier ministre, s'en étonner. C'est une question de sensibilité. Mais ni lui, ni moi n'avons la moindre responsabilité pour ce qui concerne la présence de ces lobbies que ce soit dans le passé ou dans le futur.

À l'instar d'autres parties prenantes participants aux conférences sur le climat, ils peuvent y organiser des événements parallèles et tenter de contacter les négociateurs climatiques. Mais je ne dispose d'aucune information spécifique à ce sujet.

J'ajoute qu'il existe un large éventail de représentants des parties prenantes. Des représentants des entreprises, des syndicats, des ONG, des agriculteurs, des gouvernements locaux, des populations autochtones, des jeunes et des femmes, etc., ont donc accès aux conférences sur le climat. Ils peuvent organiser des activités, partager leurs points de vue avec les négociateurs du climat, et veiller à ce que toutes perspectives soient envisagées. C'est avec ces lobbies que j'ai eu des contacts dans le cadre de la COP.

Je n'ai pas plus d'éléments à vous apporter dans la mesure où l'organisation des COP est entre les mains du pays accueillant et des Nations Unies. En tant que participants aux COP, nous découvrons la liste des présents au moment où elle est publiée, mais nous ne sommes pas partie prenante dans l'organisation, l'accueil, l'invitation des différents acteurs en présence.

03.03 Sophie Rohonyi (DéFI): Madame la ministre, je vous remercie pour votre réponse qui me semble être beaucoup plus claire que celle que m'a donnée le premier ministre lorsque je l'ai interrogé sur le sujet.

Vous avez fait état d'un nombre important de représentants de ces lobbies puisqu'il est question de 637 personnes. Vous n'êtes bien évidemment pas responsable de leur présence. Le but de ma démarche était de comprendre pourquoi ces lobbies étaient aussi nombreux, d'autant plus que l'objectif de cette COP était de sortir des énergies qu'ils représentent. La question se pose donc de savoir si c'était pour veiller à une transition réaliste vers des énergies renouvelables ou si c'était pour faire blocage.

À partir du moment où ces questions restent ouvertes, il vaudrait mieux se prémunir de leur présence lors des futures COP, notamment lors de la COP28 qui sera organisée à Dubaï. Chacun sait que les Émirats arabes unis représentent le huitième producteur mondial de pétrole. La pression de ces lobbies fossiles risque donc d'être particulièrement intense lors de cette COP. Par conséquent, j'ose espérer que les organisateurs seront particulièrement attentifs.

Par ailleurs, nous pouvons agir au niveau national puisque votre propre accord de gouvernement prévoit d'évaluer le registre des lobbies à la Chambre et de l'étendre au gouvernement. Une occasion nous est donc peut-être offerte d'avancer le plus rapidement possible sur ce registre qui doit être contraignant, public et assorti de sanctions, tant

tability, Corporate Europe Observatory en Global Witness. Deze ngo's maakten een analyse van de voorlopige deelnemerslijst van de COP27 om de personen te identificeren die werken voor bedrijven die in de sector van de fossiele brandstoffen actief zijn.

637 vertegenwoordigers van die bedrijven zouden de COP27 bijgewoond hebben, maar de eerste minister noch ikzelf zijn voor hun aanwezigheid verantwoordelijk. Er is een brede waaier aan belanghebbenden: bedrijven, vakbonden, ngo's, landbouwers, regeringen en de lokale bevolking. Zij kunnen allemaal activiteiten organiseren, contact opnemen met de onderhandelaars en ervoor zorgen dat alle standpunten vertegenwoordigd zijn. Hetzelfde geldt voor die bedrijven, maar daar heb ik geen informatie over.

De organisatie van de COP's is in handen van de gastlanden en de VN.

03.03 Sophie Rohonyi (DéFI): Ik wilde achterhalen waarom er zoveel vertegenwoordigers van die lobby's aanwezig waren. Waren zij daar om toe te zien op een realistische transitie naar hernieuwbare energie of om die transitie te blokkeren? We zouden ons beter hoeden voor hun aanwezigheid op toekomstige COP's, zeker nu de volgende conferentie in Dubai plaatsvindt, waar lobbyisten van de fossiele energie veel druk zullen uitoefenen. Ik hoop dat de organisatoren daarover zullen waken.

We kunnen op dit vlak ook initiatieven nemen, aangezien het regeerakkoord in een evaluatie van het lobbyregister van de Kamer voorziet. Dit is de gelegenheid bij uitstek om sneller vooruitgang te boeken en ervoor te zorgen dat dat register zowel voor de parlementsleden als voor de ministerkabinetten die aan zulke vergaderingen

après des députés que des membres des cabinets ministériels qui seraient amenés à participer à ces lobbies et, partant, à faire l'objet de demandes insistantes de certains de ceux-ci.

met lobby's deelnemen bindend en openbaar gemaakt wordt en gepaard gaat met sancties.

Président: Kris Verduyck.

Voorzitter: Kris Verduyck.

Het incident is gesloten.

L'incident est clos.

04 **Vraag van Greet Daems aan Zakia Khattabi (Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en Green Deal) over "De RED III-onderhandelingen rond de uitfasering van soja voor biobrandstoffen" (55034165C)**

04 **Question de Greet Daems à Zakia Khattabi (Climat, Environnement, Développement durable et Green Deal) sur "Les négociations sur l'exclusion du soja des biocarburants dans le cadre de la directive RED III" (55034165C)**

04.01 **Greet Daems** (PVDA-PTB): Mijnheer de voorzitter, mevrouw de minister, het Fit for 55-pakket van de EU bevat gelukkig meer maatregelen dan alleen maar marktmechanismen.

04.01 **Greet Daems** (PVDA-PTB): La semaine prochaine, les négociations sur la révision de la directive européenne sur les énergies renouvelables (RED III) seront terminées. Une série de pays, dont la Belgique, prévoient au niveau national une suppression progressive de l'utilisation du soja comme matière première pour les biocarburants. Bien que le Parlement européen soit favorable à l'inclusion de cette mesure dans la directive, la Commission européenne s'y oppose, probablement sous l'influence du lobby des biocarburants.

Hoewel het na het grote ETS-akkoord een beetje onder de radar blijft, vinden er vandaag nog onderhandelingen plaats over belangrijke regelgeving. Zo zal de herziening van de Europese hernieuwbare energierichtlijn, de RED III, wellicht de komende week worden afgeklopt. Hoewel die richtlijn hoofdzakelijk handelt over energie, bevat ze ook aspecten die belangrijk zijn vanuit de optiek van duurzame ontwikkeling. Ik heb het uiteraard over de regelgeving rond biobrandstoffen, die, zoals verwacht, veel debat opwekt.

La Belgique tapera-t-elle du poing sur la table et veillera-t-elle à ce que la suppression progressive voie également le jour à l'échelon européen?

Ik wil het hier vandaag hebben over één specifiek deel ervan dat u na aan het hard ligt: de uitfasering van soja als grondstof voor biobrandstof. Het Europees parlement is er alvast voorstander van om dat ook op Europees niveau te doen, nadat een tiental landen, waaronder België, dat al op nationaal niveau deden. De Europese Commissie stribbelt echter tegen, ongetwijfeld onder invloed van de biobrandstoffenlobby, die nog meer koppen telt dan de tabakslobby. De positie van de EU-lidstaten in de Raad van de EU zal dus bepalen of soja al dan niet wordt uitgefaseerd.

De Belgische ban van soja voor biobrandstoffen die we hier eind vorig jaar goedkeurden, bevatte enkele achterpoortjes. De regering beloofde die achterpoortjes te zullen sluiten op Europees niveau. Met de onderhandeling van de RED III dient de gelegenheid zich aan om voor eens en voor altijd komaf te maken met soja in Europese brandstoftanks. We zouden dus kunnen verwachten dat België binnen de Raad zeer actief is op dat punt. Er bereiken ons evenwel berichten als zou België zich veeleer passief opstellen in de onderhandelingen.

Vandaar mijn eenvoudige vragen.

Hoe komt dat? Zal België de komende maand nog op tafel kloppen om ervoor te zorgen dat die Europese uitfasering voor soja in biobrandstoffen er effectief komt?

04.02 **Minister Zakia Khattabi**: Mevrouw Daems, ingevolge mijn initiatief is het inderdaad niet meer mogelijk om palmolie of sojaolie mee te laten tellen voor het behalen van de doelstelling om energie uit hernieuwbare bronnen te integreren in fossiele motorbrandstoffen voor de vervoerssector vanaf respectievelijk 1 januari 2023 en 1 juli 2023.

04.02 **Zakia Khattabi**, ministre: À la suite de mon initiative, l'huile de palme ne pourra plus, à partir du 1er janvier 2023, entrer en ligne de compte pour déterminer si l'objectif

De onderhandelingen over RED III op Europees niveau worden opgevolgd door mijn collega-minister Van der Straeten. Voor meer gedetailleerde informatie nodig ik u dus uit om uw vraag tot haar te richten.

Het gebruik van biobrandstoffen moet inderdaad benaderd worden in het kader van duurzame ontwikkeling, met oog voor de impact op het klimaat en de biodiversiteit en de socio-economische impact.

Voorzitter: Mélissa Hanus.

Président: Mélissa Hanus.

04.03 Greet Daems (PVDA-PTB): Mevrouw de minister, deze voormiddag konden wij mondelinge vragen stellen aan minister Van der Straeten. Mijn collega Warmoes heeft haar die vraag ook gesteld en zij verwees ons naar u voor het antwoord. Ik vind dat toch wel straf.

04.04 Zakia Khattabi, ministre: La négociation RED III, je le confirme, est menée par ma collègue la ministre Mme Tinne Van der Straeten.

Dat behoort niet tot mijn bevoegdheden.

Là où j'avais de l'espace pour avancer, je l'ai fait à travers l'interdiction. Mais je vous confirme que les négociations RED III ne sont pas menées à partir de mon cabinet et sous ma responsabilité.

04.05 Greet Daems (PVDA-PTB): Ik zal dan sowieso nog teruggaan om verhaal te halen bij mevrouw Van der Straeten.

Hoe dan ook is het minste wat België kan doen, bewerkstelligen dat het gebruik van soja voor biobrandstoffen uitgefaseerd wordt voor RED III. Wij rekenen erop dat België alles zal doen om dat te bepleiten in de triloogonderhandelingen. De uitfasering van soja alleen is echter helemaal niet genoeg. Om te bewerkstelligen dat er niet louter een verschuiving tussen gewassen en sectoren plaatsvindt, moeten alle biobrandstoffen op basis van biogewassen eruit.

Gisteren verscheen er zelfs nog een studie die berekende dat een landbouwoppervlak groter dan Ierland opgaat aan het Europese gebruik van biobrandstoffen. Met datzelfde landbouwoppervlak kan men voedsel telen voor 120 miljoen mensen, ofwel een kwart van alle Europeanen. Het is dus hallucinant dat België en Europa nog doorgaan met biobrandstoffen op basis van landbouwgewassen.

De regering moet bij de EU op tafel kloppen om daaraan een einde te maken. In afwachting van RED III rekenen wij erop dat de regering alvast de richting aangeeft met de omzetting van RED II.

Het incident is gesloten.

L'incident est clos.

05 **Samengevoegde vragen van**

- **Greet Daems aan Zakia Khattabi (Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en Green Deal) over "De pesticidederogaties in België" (55034167C)**
- **Daniel Senesael aan Zakia Khattabi (Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en Green Deal) over**

d'intégration d'énergie produite à partir de sources renouvelables dans les carburants fossiles a été atteint. À partir du 1er juillet 2023, cela s'appliquera également à l'huile de soja. L'utilisation de biocarburants doit être considérée du point de vue du développement durable. Je renvoie pour le surplus vers la ministre Van der Straeten, qui suit les négociations dans le cadre de la directive RED III.

04.03 Greet Daems (PVDA-PTB): La même question a été posée ce matin à la ministre Van der Straeten, qui – très curieusement – renvoie vers vous à son tour!

04.04 Minister **Zakia Khattabi**: Minister Van der Straeten voert de onderhandelingen over de RED III.

Ik heb vooruitgang geboekt door bepaalde zaken te verbieden. Ik ben niet verantwoordelijk voor de onderhandelingen met betrekking tot de RED III.

04.05 Greet Daems (PVDA-PTB): Je vais en tout état de cause évoquer à nouveau ce sujet avec Mme Van der Straeten. Quoi qu'il en soit, la Belgique doit au moins insister pour que le soja soit progressivement banni des biocarburants dans le cadre de RED III. Par ailleurs, tous les carburants produits à partir de cultures biologiques devraient être interdits. Une étude parue hier révèle que la consommation européenne de biocarburants nécessite de cultiver un territoire agricole plus grand que l'Irlande et qu'avec cette même superficie, il serait possible de nourrir pas moins de 120 millions de personnes.

"Het gebruik van pesticiden die in de EU verboden zijn" (55035101C)**05 Questions jointes de**

- **Greet Daems à Zakia Khattabi (Climat, Environnement, Développement durable et Green Deal) sur "Les dérogations en matière de pesticides en Belgique" (55034167C)**

- **Daniel Senesael à Zakia Khattabi (Climat, Environnement, Développement durable et Green Deal) sur "L'utilisation de pesticides interdits au niveau européen" (55035101C)**

05.01 Greet Daems (PVDA-PTB): Op 26 januari publiceerde het tijdschrift *Le Vif* een opinie van uw hand over het probleem van de pesticidenderogaties. Hoewel verschillende schadelijke pesticiden in de Europese Unie verboden zijn, maken verschillende lidstaten, waaronder België, gebruik van een achterpoortje in de Europese regelgeving om het gebruik van die pesticiden toch nog toe te staan. Dat werd recent veroordeeld door het Hof van Justitie van de Europese Unie. In *Le Vif* zei u dat u dit probleem sneller zou willen aanpakken, maar het is een publiek geheim dat bepaalde van uw regeringspartners, in het bijzonder minister van Landbouw Clarinval, in dit dossier op de rem staan.

Hebt u sinds de publicatie van uw opinie al de nodige versnelling kunnen brengen in dat dossier? Wat is de stand van zaken van de onderhandelingen binnen de regering hierover? Welke actie mogen we van u verwachten om voor eens en voor altijd een einde te maken aan die derogaties?

Daarnaast is er nog een ander facet dat ik graag wil benadrukken. Voor het leefmilieu is het, net als in het stikstofdossier, duidelijk dat we moeten overschakelen van een intensieve, chemische landbouw naar een agro-ecologische landbouw. Het probleem vandaag is evenwel dat de meeste landbouwers dat niet kunnen binnen de huidige marktomstandigheden, of toch ten minste niet zonder hulp.

Werkt deze regering samen met de gewestregeringen aan een transitieplan voor de landbouw dat voorziet in de nodige ondersteuning voor de boeren? Een goede begeleiding zou de roep naar pesticide-derogaties immers al een heel stuk kunnen wegnemen.

05.02 Zakia Khattabi, ministre: Ma réponse est bien relative aux questions jointes de Mme Daems et M. Senesael.

Mevrouw Daems, u hebt het zelf al gezegd, het is minister Clarinval die bevoegd is voor het verlenen van die noodtoelatingen. Ik nodig u dan ook uit om uw vragen over dit onderwerp aan mijn collega te stellen.

Je vous invite de même à poser la question de savoir si nous pouvons espérer de nouvelles interdictions sur les néonicotinoïdes et les insecticides à base d'indoxacarbe et si des mesures supplémentaires sont prévues pour contrevenir à cette situation particulièrement problématique, à mes collègues compétents pour les produits phytopharmaceutiques, à savoir M. Clarinval, et M. Vandembroucke.

Cela ne m'empêche pas de partager avec vous ma position quant aux dérogations octroyées pour l'utilisation des pesticides et insecticides évoqués, ainsi que les actions que vous êtes en droit d'attendre de moi dans ce dossier, dans les limites de mes propres compétences.

Comme vous avez pu le lire dans la carte blanche que j'ai signée à ce propos, un changement de cap s'impose de toute urgence si nous voulons respecter intégralement nos objectifs internationaux et

05.01 Greet Daems (PVDA-PTB): Plusieurs États membres, dont la Belgique, profitent d'une faille dans la réglementation européenne pour autoriser malgré tout, par le biais de dérogations, le recours aux pesticides. La Cour de justice de l'Union européenne a condamné cette pratique récemment. Le 26 janvier 2023, l'hebdomadaire *Le Vif* a publié une carte blanche dans laquelle la ministre exprime le souhait d'aborder plus rapidement le problème des dérogations en matière de pesticides. Ce n'est toutefois un secret pour personne que le ministre de l'Agriculture fait barrage. La ministre peut-elle en dire davantage?

Par ailleurs, nous devons passer d'une agriculture intensive et chimique à une agriculture agro-écologique. Les agriculteurs ne peuvent pas se passer d'aides dans les conditions actuelles du marché. Le gouvernement fédéral et les gouvernements régionaux coopèrent-ils en vue de l'élaboration d'un plan de transition?

05.02 Zakia Khattabi, ministre: L'octroi de dérogations d'urgence relève des compétences du ministre Clarinval. C'est donc à celui-ci qu'il convient d'adresser les questions à ce sujet.

Ik stel voor dat u vragen stelt aan de bevoegde ministers, namelijk de heer Clarinval en de heer Vandembroucke, over de neonicotinoïden en de insecticiden op basis van indoxacarb om te weten of er maatregelen in de maak zijn om iets aan die problematische situatie te doen.

Dat weerhoudt me er niet van om mijn standpunt kenbaar te maken en te verduidelijken welke acties u van mij mag verwachten binnen mijn bevoegdheidsdomein. Een

européens. L'octroi – abusif selon moi – de ces dérogations n'incite donc pas à investir dans l'innovation tant des produits que des pratiques.

Eind december werd op de COP 15 in Montreal na jarenlange onderhandelingen eindelijk het Kunming-Montreal biodiversiteitsakkoord aangenomen. Dat akkoord omvat onder andere de doelstelling om de aan pesticiden gerelateerde risico's met 50% te verminderen. In doelstelling 10 wordt agro-ecologie genoemd als een van de benaderingen om tot een duurzaam beheer van landbouwgronden te komen.

Op Europees niveau krijgen de doelstellingen van de Europese Green Deal, die onder andere de biodiversiteitsstrategie, de farm-to-forkstrategie (F2F) en het Zero Pollution Plan bevat, steeds meer vorm. Momenteel volg ik de lopende debatten over de natuurherstelwet en de nieuwe wetgeving over het duurzame gebruik van pesticiden nauwgezet op. Die verordening heeft tot doel om het gebruik en de risico's van pesticiden sterk te verminderen.

Momenteel werk ik binnen de federale regering aan verschillende dossiers in het kader van de noodzakelijke landbouw- en voedseltransitie, waarbij ik er hier enkele aanhaal. Binnenkort zal het NAPAN, het Nationaal Actieplan Pesticiden 2023-2027, dat onder andere het Federaal Reductieplan Gewasbeschermingsmiddelen bevat, voorgelegd worden aan de voltallige ministerraad. Het biodiversiteitsakkoord dat werd aangenomen op de COP 15 moet nu worden geïmplementeerd in België en vereist een herziening van de nationale biodiversiteitsstrategie en actieplannen. De nationale bestuiversstrategie, die aanbevelingen bevat voor maatregelen om de landbouwpraktijken te hervormen en bestuiversvriendelijker te maken, wordt omgezet in regionale actieplannen en zal ook leiden tot een nieuw federaal bestuiversplan. Momenteel lopen er verschillende onderzoeksprojecten, onder andere de projecten SUSFOODBEL en FUTURES4FOOD, die de overheid tools moeten geven om de duurzame voedseltransitie te realiseren.

Minister Vandenbroucke, bevoegd voor Volksgezondheid, werkt momenteel aan een federaal voedings- en gezondheidsplan. Duurzame landbouwpraktijken en duurzame voeding vormen volgens mij hiervan een belangrijk onderdeel. Ik zal er dan ook op toezien dat de doelstellingen van de farm-to-forkstrategie, waaronder het verkleinen van de milieu- en klimaatvoetafdruk van de voedsel-systemen, in dit plan worden geïntegreerd.

Mon cabinet entretient des contacts directs avec les cabinets en charge de l'Agriculture et de la Santé publique et s'efforce de mettre en place une collaboration la plus constructive possible dans ces dossiers; mais je reconnais que c'est loin d'être une chose aisée. Il est important de s'atteler à cette problématique et de créer un environnement sûr, tant pour l'homme que pour les écosystèmes.

koerswijziging is dringend nodig als we onze internationale doelstellingen willen bereiken. Door de onrechtmatige toekenning van die derogaties is er weinig stimulans om in innovatie te investeren.

L'accord de Kunming-Montréal conclu fin décembre contient notamment l'objectif de diminuer de 50 % les risques liés aux pesticides. Dans le cadre du Pacte vert pour l'Europe, je suis de près les débats sur la loi sur la restauration de la nature et sur la nouvelle législation relative à l'utilisation durable des pesticides. Au sein du gouvernement, je planche sur différents dossiers concernant la nécessaire transition agricole et alimentaire, comme le Plan d'action national 2023-2027 de réduction des pesticides (NAPAN), qui sera soumis prochainement au Conseil des ministres.

L'accord relatif à la biodiversité doit être mis en œuvre et requiert une révision de la stratégie nationale en faveur de la biodiversité et des plans d'action. La stratégie nationale en faveur des pollinisateurs est transposée en plans d'action régionaux et mènera également à un nouveau plan fédéral en faveur des pollinisateurs. Plusieurs projets de recherche sont également en cours à cet égard.

Le ministre Vandenbroucke œuvre à un plan fédéral Nutrition Santé. Je veillerai à l'inclusion des objectifs de la stratégie "de la ferme à la table" dans ce plan.

Mijn kabinet staat in contact met de kabinetten van Landbouw en Volksgezondheid. Er worden inspanningen gedaan om constructief samen te werken, maar dat is niet vanzelfsprekend. Het is belangrijk dat er een veilige leefomgeving gecreëerd wordt voor zowel de mens als de ecosystemen.

05.03 Greet Daems (PVDA-PTB): Het is wel raar dat u hier geen

05.03 Greet Daems (PVDA-PTB):

stand van zaken wil geven van het dossier van de derogaties in de regering en u mij hiervoor doorverwijst naar de heer Clarinval. Als minister bevoegd voor Leefmilieu bent u toch ook bevoegd voor de productnormen en kunt u wegen op dit dossier? Ik reken er wel op dat u dat doet.

05.04 **Zakia Khattabi**, ministre: Je voudrais juste corriger un élément. Je le voudrais; mais même à partir de ma compétence sur les normes de produits, je n'ai pas la moindre marge.

Ik heb geen enkele marge. Ik kan onderhandelen met mijn collega Clarinval, maar ik heb geen bevoegdheid op het vlak van *la loi normes de produits* om iets te zeggen.

Je négocie à chaque fois avec le ministre Clarinval, quand l'occasion en est donnée. Mais je ne peux pas vous laisser dire qu'à partir de ma compétence, je pourrais effectivement avoir quelque chose à dire sur les dérogations. En effet, je me refuse à venir justifier devant vous les dérogations, dès lors d'abord que je ne suis pas d'accord, et que par ailleurs, je n'ai absolument pas de marge de manœuvre pour inciter le ministre Clarinval à faire autrement.

05.05 **Greet Daems** (PVDA-PTB): Dank u voor de verduidelijking, mevrouw de minister.

*Het incident is gesloten.
L'incident est clos.*

06 **Vraag van Greet Daems aan Zakia Khattabi (Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en Green Deal) over "Het klimaat als centraal thema in alle hervormingen" (55034168C)**

06 **Question de Greet Daems à Zakia Khattabi (Climat, Environnement, Développement durable et Green Deal) sur "Le climat comme thème central de toutes les réformes" (55034168C)**

06.01 **Greet Daems** (PVDA-PTB): Mevrouw de minister, op 27 januari gaf u in de krant *De Tijd* een interview waarin u stelde dat de klimaatomslag vanaf nu centraal moest staan in alle hervormingen van de federale en regionale regeringen in België. Op zich is dat een heel nobel streven, maar de vraag rijst uiteraard hoe u dat zult verwezenlijken. Met louter uw collega's op te roepen om aandacht te hebben voor het klimaat, zal het helaas niet lukken.

Nu zien wij immers eerder het omgekeerde. In de klimaatroadmaps worden alle federale maatregelen die een beetje een invloed hebben op het klimaat geïnventariseerd, maar al die maatregelen werden al eerder afgeklopt en veelal niet met het klimaat als hoofddoel.

Met betrekking tot het federale niveau heb ik daarom volgende vragen. Zult u een aanvullend instrument op tafel leggen om het klimaat werkelijk een centraal onderdeel van de reflectie rond regeringsbeslissingen te maken? Zo ja, wat moeten wij ons daarbij voorstellen? Zo nee, op welke andere manier wilt u uw doel dan bereiken?

Daarnaast zei u in uw interview ook dat u niet gelooft in een herfederalisering van het klimaatbeleid. Hoe zult u er dan voor zorgen dat het klimaat ook centraal staat in de hervormingen van de gewestregeringen? En hoe denkt u dan een coherent Belgisch beleid te kunnen garanderen?

06.02 Minister **Zakia Khattabi**: Mevrouw Daems, wanneer ik de pers

Il est étrange que la ministre me renvoie vers le ministre de l'Agriculture. N'est-elle pas chargée des normes de produits?

05.04 Minister **Zakia Khattabi**: Zelfs met mijn bevoegdheid inzake de productnormen heb ik geen ruimte om op dat punt in te grijpen.

Wanneer ik de kans heb, onderhandel ik met minister Clarinval, maar ik ben niet bevoegd voor de derogaties voor pesticiden.

06.01 **Greet Daems** (PVDA-PTB): Fin janvier, la ministre a indiqué dans le quotidien *De Tijd* que le changement climatique devrait désormais être au cœur de toutes les réformes des gouvernements fédéral et régionaux en Belgique.

Proposera-t-elle un instrument supplémentaire pour placer réellement le climat au centre de la réflexion sur les décisions gouvernementales? Comment est-il possible de mener une politique belge cohérente dans ce domaine?

06.02 **Zakia Khattabi**, ministre:

of sommige collega's hoor spreken over de hervormingen die de federale regering dringend moet treffen, dan voel ik me teruggekataapulteerd naar de jaren '90. Fiscaliteit, pensioenen, begroting: het zijn cruciale federale beleidsdossiers, maar we kunnen ze niet meer opnemen zoals 30 jaar geleden. We bevinden ons midden in een klimaatcrisis, zelfs al staat ze niet elke dag op de voorpagina's.

Ik bepleitte dus niet alleen dat de collega's werk moeten maken van nieuwe maatregelen voor het federaal klimaatplan dat we nu uitwerken. Neen, ze moeten ook klimaat en milieu transversaal meenemen in de grote dossiers van dit voorjaar.

Bij de pensioenen gaat het over de vergroening van de pensioenfondsen, maar ook over een systemische vraag. Ons pensioenstelsel mag niet tot groeiwang leiden als de bijhorende klimaat- en milieu-impact de planetaire draagkracht overschrijdt. Daarmee wil ik niet zeggen dat economische groei per definitie haaks staat op de klimaatdoelen. Ik zeg wel dat we het pensioenstelsel bestendig moeten maken voor een ruimer palet van economische toekomstmogelijkheden. Of om de boutade van de werknemers "There are no jobs on a dead planet" bij te stellen: "Er is geen rustgeld in klimaatchaos".

Hetzelfde geldt voor de fiscale hervorming. Ik hoor een partijvoorzitter claimen dat een belastingverschuiving een vestzak-broekzakoperatie is. Daarmee ben ik het niet eens. Sommige belastingen of fiscale voordelen zijn immers erg slecht voor het klimaat. Denk maar aan de professionele diesel of de fossiele tankkaart. Andere zijn net erg goed. Er ligt heel wat werk op de plank om puur vanuit milieuoogpunt belastingen te verschuiven. Het verwondert me dat ik daar nog op moet hameren na alle aanbevelingen van experts en internationale instellingen in die richting. Ik zal het echter ook aan de regeringstafel doen. Kortom, ik blijf bij m'n pleidooi dat iedereen minister van Klimaat moet zijn, ook op momenten dat we terecht andere zorgen en interesses hebben.

Wat mijn visie op de institutionele architectuur voor het klimaatbeleid betreft, geef ik hier kort enkele punten. Vooreerst is het duidelijk dat Europa de koers uitzet en dat we er alle belang bij hebben om op die Europese koers te wegen. De huidige situatie waarbij een partij in een van de regeringen de Europese positiebepaling kan hypothekeren, is dan ook onhoudbaar. De federale regering zou moeten kunnen trancheren als de regionale overheden verdeelde posities innemen. Daarnaast zouden de regionale overheden moeten meebetalen aan Europese boetes, zodat ze zich meer betrokken voelen bij de naleving van Europese wetgeving.

Ik ga ervan uit dat de bevoegdheden rond klimaat nog voor lange tijd deels regionaal zullen blijven, net omdat ze zo transversaal zijn. Sommige onderdelen, zoals het natuurbeleid, zie ik namelijk niet snel terugkomen naar de federale overheid. Voor andere beleidsdomeinen die relevant zijn voor klimaat, zoals het energie- en mobiliteitsbeleid, zijn er echter goede redenen om de denkoefening opnieuw te starten. Heeft het zin om regelgeving vanuit de EU drie keer net iets anders om te zetten en dan daarbovenop nog eens een samenwerkingsakkoord te sluiten tussen de regio's dat tracht te imiteren wat een federale overheid zou doen? De energie-infrastructuur kent geen taalgrenzen en bedrijven concurreren op Europese of globale schaal. Dat zijn goede redenen om het beleid niet eindeloos te versnipperen, maar om coherentie na te streven op een hoger schaalniveau. Sommige

Nous sommes en pleine crise climatique, même si elle ne fait pas la "une" tous les jours. Je plaide non seulement pour que mes collègues élaborent de nouvelles mesures pour le plan fédéral pour le climat que nous sommes en train de mettre en place, mais aussi pour qu'ils incluent le climat et l'environnement de manière transversale dans les grands dossiers de ce printemps.

En ce qui concerne les pensions, il s'agit du verdissement des fonds de pension. Notre régime de pensions ne doit pas conduire à une croissance forcée si l'incidence climatique et environnementale qui l'accompagne dépasse les moyens de notre planète. Nous devons armer ce régime en vue d'élargir l'éventail des possibilités d'avenir économiques.

Il en va de même pour la réforme fiscale. Un glissement fiscal ne revient pas nécessairement à donner d'une main pour reprendre de l'autre, dès lors que certaines taxes ou certains avantages fiscaux sont très négatifs pour le climat, tandis que d'autres sont justement très positifs. Il reste beaucoup à faire pour modifier les taxes d'un point de vue environnemental. Je suis surprise de devoir encore insister sur ce point après toutes les recommandations qui ont été formulées par les experts et les institutions internationales.

Il est clair que l'Europe fixe le cap en matière de politique climatique et que la Belgique a tout intérêt à peser sur ce processus. La situation actuelle, dans laquelle un seul parti au sein d'un gouvernement de ce pays peut saper le positionnement européen, n'est donc pas tenable. Le gouvernement fédéral devrait pouvoir prendre une décision en l'absence d'accord entre les autorités régionales. En outre, les autorités régionales devraient participer au paiement des amendes européennes de sorte qu'elles se sentent

bevoegdheden worden heel wat efficiënter uitgeoefend vanuit één federale overheid. Daarnaast moet het interfederale luik van de beleidsvoorbereiding, de uitvoering en de evaluatie dringend versterkt worden volgens mij.

d'avantage concernées par le respect de la législation européenne.

Je pars du principe que les compétences en matière climatique resteront partiellement régionales pour une longue période encore, en raison précisément de leur caractère transversal. Toutefois, pour des domaines stratégiques tels que la politique en matière d'énergie et de mobilité, il existe de bonnes raisons pour relancer la réflexion. Est-il judicieux de transposer trois fois la réglementation européenne avec de légères nuances, puis de conclure un accord de coopération entre les régions qui singe en quelque sorte le niveau fédéral? Les infrastructures énergétiques ne connaissent pas de frontières linguistiques et les entreprises sont en concurrence à l'échelle européenne, voire mondiale. Ce sont des raisons suffisantes pour ne pas morceler indéfiniment la politique et pour rechercher au contraire de la cohérence à une plus grande échelle. De plus, il convient de renforcer d'urgence le volet interfédéral s'agissant de la préparation, de l'exécution et de l'évaluation des politiques.

06.03 Greet Daems (PVDA-PTB): Mevrouw de minister, ik ben blij dat u zich uitspreekt voor een vorm van normhiërarchie, waarbij het federale niveau kan trancheren. We willen uiteraard niet alles herfederaliseren. Op milieuvlak bevinden we ons op dezelfde lijn. Om mobiliteit, energie en klimaatbeleid te herfederaliseren, kunt u op onze steun rekenen.

06.03 Greet Daems (PVDA-PTB): La ministre peut compter sur notre soutien pour re-fédéraliser dans une certaine mesure la mobilité, l'énergie et l'élaboration de la politique climatique. Il demeure irréaliste de mener en Belgique une politique climatique cohérente avec quatre ministres compétents en la matière. Il convient du reste d'élaborer d'urgence une loi belge sur le climat afin d'encadrer notre politique climatique.

Het lijkt me onrealistisch ooit een coherent klimaatbeleid te kunnen voeren in België met vier klimaatministers. De klimaatcrisis is een urgent probleem waarop er snel een antwoord moet komen in de vorm van een daadkrachtig beleid op korte, middellange en lange termijn. Het klimaat kan niet wachten tot de vier bevoegde minister uitgekibbeld zijn. Het is daarom cruciaal dat we de bevoegdheid om het klimaatbeleid uit te tekenen exclusief federaal maken en dat we de uitvoeringsbevoegdheden van de gewesten in een federale normenhiërarchie onderbrengen.

Daarnaast moet er dringend een Belgische klimaatwet komen om het klimaatbeleid in ons land te omkaderen. We zijn alvast benieuwd of uw herziening van artikel 7bis van de Grondwet dat mogelijk zal maken.

*Het incident is gesloten.
L'incident est clos.*

La **présidente**: La question n° 55034212C de M. Senesael est reportée.

07 Vraag van Kris Verduyckt aan Zakia Khattabi (Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en Green Deal) over "Het weggooien van geretourneerde niet-gebruikte consumptiegoederen" (55034264C)

07 Question de Kris Verduyckt à Zakia Khattabi (Climat, Environnement, Développement durable et Green Deal) sur "La mise au rebut de biens de consommation non utilisés qui sont retournés" (55034264C)

07.01 **Kris Verduyckt** (Vooruit): Mevrouw de minister, ik lees steeds meer berichten over iets wat ons allen zou moeten verontwaardigen, namelijk het feit dat bijzonder veel consumptiegoederen gewoon worden weggegooid en dat dat blijkbaar een neveneffect is van de steeds verder groeiende e-commerce. Ik heb in mijn vraag een studie geciteerd van de universiteit van Lund, waarin het vooral gaat over kledij en elektronica.

Mevrouw de minister, ik weet dat Frankrijk al wetgeving ter zake heeft. Mijn vragen voor u zijn de volgende.

Op welke manier kunnen wij ingrijpen? Neemt u vandaag in uw beleid al maatregelen ter voorkoming? Hoe kunnen we volgens u komen tot een wettelijke regeling waarmee het weggooien van niet-gebruikte consumptiegoederen kan worden beperkt?

07.02 Minister **Zakia Khattabi**: Mijnheer Verduyckt, ik ben op de hoogte van het probleem van de vernietiging van onverkochte goederen. De Europese Commissie heeft een voorstel geformuleerd voor een nieuwe verordening rond *ecodesign for sustainable products*. In dat voorstel formuleert de Europese Commissie afspraken omtrent het tegengaan van de vernietiging van onverkochte producten. Ze voorziet in de mogelijkheid om de vernietiging van onverkochte goederen te verbieden voor bepaalde productgroepen. Die productgroepen moeten op Europees niveau nog worden aangeduid.

Het voorstel wordt momenteel besproken binnen de Europese Raad. België is voorstander van een dergelijk verbod, wil dat de Europese Commissie daarvan een prioriteit maakt en verdedigt dat binnen de Europese Raad. Aangezien de onderhandelingen op Europees niveau nog lopen, worden op federaal niveau momenteel geen wetgevende initiatieven uitgewerkt. De invoering van een dergelijk verbod valt onder de bevoegdheden van de minister van Economie, Pierre-Yves Dermagne.

07.03 **Kris Verduyckt** (Vooruit): Mevrouw de minister, de Europese Commissie is dus met de zaak bezig, *fair enough*, en des te beter indien daaruit resultaat volgt. Het gaat immers om praktijken die wij een halt moeten toeroepen.

Mevrouw de minister, als er een standpunt wordt ingenomen, ongeacht welke minister aan het woord komt, kan naar mijn mening ons land daarin niet streng genoeg zijn. In 2023, wetende hoe wij vandaag moeten omgaan met onze grondstoffen, kunnen wij dat immers echt niet meer aanvaarden.

07.01 **Kris Verduyckt** (Vooruit): Une quantité considérable de biens de consommation sont mis au rebut sans même avoir été utilisés, en particulier des vêtements et des produits électroniques. Il s'agit apparemment d'une conséquence de la croissance constante du commerce en ligne. Comment, par sa politique, la ministre entend-elle enrayer ce phénomène?

07.02 **Zakia Khattabi**, ministre: La Commission européenne a élaboré une nouvelle proposition de directive relative à l'écoconception (*ecodesign for sustainable products*), dans laquelle sont formulés des accords ayant notamment pour objectif de lutter contre la mise au rebut de produits invendus. Une interdiction de cette pratique est envisagée pour certains groupes de produits, qui doivent cependant encore être désignés au niveau européen. Le Conseil européen discute pour le moment de la proposition. La Belgique est favorable à une telle interdiction et souhaite que la Commission européenne en fasse une priorité. Eu égard au fait que les négociations européennes sont en cours, aucune initiative n'a encore été élaborée à l'échelon fédéral. L'instauration d'une telle interdiction est de la compétence du ministre Dermagne.

*L'incident est clos.
Het incident is gesloten.*

08 Question de Méli^{ssa} Hanus à Zakia Khattabi (Climat, Environnement, Développement durable et Green Deal) sur "La gouvernance climatique" (55034981C)

08 Vraag van Méli^{ssa} Hanus aan Zakia Khattabi (Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en Green Deal) over "Climate governance" (55034981C)

08.01 Méli^{ssa} Hanus (PS): *Madame la Ministre, de nombreux rapports en attestent, qu'ils proviennent du monde académique, de la Commission européenne ou de l'OCDE: réaliser les efforts nécessaires pour réduire nos émissions de gaz à effet de serre impose à notre pays d'améliorer sa gouvernance climatique.*

Comme vous le savez, malgré nos efforts menés en ce sens au sein du Dialogue interparlementaire Climat durant l'année 2022, l'accord que nous discutons a été bloqué in extremis par plusieurs partis.

En octobre 2022, nous apprenions votre souhait de travailler sur le sujet et de "mettre sur la table une loi fédérale climat" qui prévoit la mise en place d'un comité d'experts scientifiques indépendant et la mise à disposition de la ou du Ministre du Climat un fonds climat alimenté en partie par l'ETS. Dans votre note de politique générale, vous précisiez que cette loi permettrait de fixer "la conception, la mise en œuvre, le suivi et l'évaluation des politiques et mesures fédérales en matière de politique climatique, ainsi que la consultation et la contribution du public et des parties prenantes".

Madame la Ministre, mes questions sont les suivantes:

- 1. Pouvons-nous être informés des avancées réalisées quant à l'élaboration de cette loi? Des organisations ont-elles été consultées? Cette loi a-t-elle déjà été discutée au sein du gouvernement? Si tel n'est pas le cas, sous quelle échéance pouvons-nous espérer qu'elle le soit?*
- 2. Pouvez-vous nous informer sur son contenu? Cette loi s'appuie-t-elle sur la loi spéciale de 2019, alimentée par un travail d'experts – étant bien sûr entendu que votre projet concerne uniquement le niveau fédéral? Le cas échéant, entendez-vous adapter certaines mesures de la loi spéciale? L'encadrement juridiquement contraignant de principes, de modalités et d'objectifs climatiques est-il prévu? De même que la mise en place d'un dialogue multiniveau?*
- 3. Pour ce qui est du comité d'experts indépendant, quel modèle souhaitez-vous privilégier? Quelles compétences lui seront attachées? Ses avis seraient-ils susceptibles d'avoir une valeur contraignante? Dans quelle mesure les travaux de ce comité pourraient-ils participer au débat public et alimenter les travaux de notre commission?*
- 4. Enfin, pouvons-nous obtenir de plus amples informations sur le fonds climat actuellement envisagé?*

08.02 Zakia Khattabi, ministre: *Madame Hanus, conformément à la note de politique générale, une loi climat est effectivement en cours de préparation pour, entre autres, ancrer le cycle de gouvernance que le gouvernement a mis en place à la suite des décisions du Conseil des ministres du 2 avril et du 8 octobre 2021.*

Vu qu'elle est encore à l'état de projet, vous comprendrez aisément qu'il est compliqué de déjà m'avancer sur le contenu exact du texte mais elle ne concernera que les compétences relevant de l'autorité fédérale.

08.01 Méli^{ssa} Hanus (PS): *We hebben vernomen dat u een federale klimaatwet ter tafel wilt brengen, die ertoe strekt een comité van experts op te richten en een klimaatfonds ter beschikking te stellen dat ten dele gefinancierd wordt door middelen uit het ETS.*

Welke vooruitgang werd er geboekt wat de totstandkoming van die wet betreft? Kunt u ons op de hoogte brengen van de inhoud van de wet? Welke bevoegdheden zullen er toegekend worden aan het onafhankelijk comité van experts?

08.02 Minister Zakia Khattabi: *Er is inderdaad een klimaatwet in voorbereiding. Ze bevindt zich in de ontwerpfase, maar zal enkel de federale bevoegdheden betreffen. Zodra het wetsontwerp klaar is en in de regering besproken werd, zal ik het hier ter bespreking voorleggen.*

La proposition de loi spéciale qui avait été présentée en 2019, les débats qui se sont ensuivis ainsi que les propositions présentées par les parties prenantes et les experts lors des tables rondes sur le climat qui ont eu lieu l'an dernier pourront naturellement servir à nourrir le projet fédéral.

Je reviendrai discuter du projet de loi dès que celui-ci aura été finalisé et discuté au niveau du gouvernement.

08.03 Méliissa Hanus (PS): Madame la ministre, je vous remercie de votre réponse.

*L'incident est clos.
Het incident is gesloten.*

09 Questions jointes de

- Daniel Senesael à Zakia Khattabi (Climat, Environnement, Développement durable et Green Deal) sur "La révision du PNEC" (55034986C)

- Kurt Ravyts à Zakia Khattabi (Climat, Environnement, Développement durable et Green Deal) sur "L'actualisation du Plan national Énergie-Climat 2021-2030" (55034998C)

09 Samengevoegde vragen van

- Daniel Senesael aan Zakia Khattabi (Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en Green Deal) over "De herziening van het NEKP" (55034986C)

- Kurt Ravyts aan Zakia Khattabi (Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en Green Deal) over "De actualisering van het NEKP 2021-2030" (55034998C)

09.01 Kurt Ravyts (VB): Mevrouw de minister, wat de actualisering van het Nationaal Energie- en Klimaatplan (NEKP) 2021-2030 betreft, zijn de politieke vertegenwoordigers van de gewesten en de federale overheid binnen het energieoverleg en de Nationale Klimaatcommissie (NKC) in april 2022 tot een akkoord gekomen over de tijdslijn. Er werd beloofd om voor eind maart 2023 de definitieve ontwerpactualisering van de entiteitspecifieke beleidsplannen aan de stuurgroep te overhandigen. Die stuurgroep bestaat uit ambtenaren van de energie- en klimaatdepartementen van de gewesten en de federale overheid die instaan voor de opmaak van het NEKP.

Tegen eind april 2023 zou een eerste ontwerp van het geactualiseerde NEKP, inclusief koepelteksten, worden voorgesteld en bezorgd aan de Nationale Klimaatcommissie voor politieke consultatie in mei en juni 2023. Men wil tot een akkoord komen tegen 23 juni 2023. Wij weten dat het andermaal geen geïntegreerd plan is. In oktober 2022 zei u nog dat het Vlaams Gewest aanstuurde op een nogal minimalistische benadering inzake de integratie.

Wat is de stand van zaken met betrekking tot de actualisering van het NEKP? De stuurgroep werkte eind oktober 2022 aan een voorstel voor de structuur en de gemeenschappelijke delen van het NEKP en hierover moest een politieke beslissing worden genomen. Zijn de structuur en de gemeenschappelijke delen ondertussen al duidelijk, want die zijn er uiteraard ook, ondanks het feit dat het geen geïntegreerd plan is?

Wat is de stand van zaken met betrekking tot het in de Europese governanceverordening gevraagde voortgangsverslag? Wellicht kwam er de voorbije maanden meer duidelijkheid over welke vorm dat voortgangsverslag precies moet krijgen, want ook dat is een Europese verplichting onder de governanceverordening.

09.01 Kurt Ravyts (VB): En avril 2022, les régions et l'État fédéral se sont accordés sur le calendrier de l'actualisation du Plan national Énergie-Climat (PNEC) 2021-2030, incluant notamment le projet d'actualisation des plans stratégiques spécifiques aux entités prévu pour fin mars 2023 et une première mouture du PNEC actualisé d'ici fin avril. L'objectif est de parvenir à un accord d'ici le 23 juin 2023.

Quel est l'état de la situation? Sait-on entre-temps à quoi s'en tenir en ce qui concerne la structure et les parties communes? Où en est le rapport d'avancement demandé dans le règlement européen sur la gouvernance?

09.02 Zakia Khattabi, ministre: Madame la présidente, monsieur Ravyts, il s'agit à nouveau d'une réponse conjointe, puisque les questions avaient été jointes.

L'actualisation du PNEC est une priorité. Nous mettons tout en œuvre pour déposer notre contribution au plus tard en avril prochain, en même temps que les Régions, et ce, conformément à ce qui a été convenu par la Commission nationale Climat et le groupe de concertation en matière d'énergie.

Na die datum kan het werk opgestart worden voor de compilatie van de afzonderlijke plannen volgens de structuur opgelegd door de Europese Commissie, en kan er gezocht worden naar maximale afstemming, onder meer voor wat de overkoepelende onderdelen en de interfederale maatregelen betreft. De stuurgroep van de NKC en het energieoverleg, het administratief overlegorgaan tussen gewesten en de federale overheid, staat in voor de voorbereiding ervan en werd hiervoor al gemandateerd. Met het oog op de actualisatie van het federale deel wordt er momenteel hard gewerkt door alle bevoegde federale administraties en instellingen, dankzij de federale beleidscyclus die de opvolging van de uitvoering versterkt heeft.

Het syntheserapport van september 2022 voor de opvolging van het klimaatbeleid vormt de basis, maar wordt aangevuld voor de andere dimensies, zoals onder meer de bevoorradingszekerheid, het versnellen van de energietransitie met het oog op de energie-onafhankelijkheid, het antwoord op de energiecrisis, onderzoek en innovatie, maar ook rechtvaardige transitie. Idealiter landt de fiscale hervorming tijdig, want ze bevat verschillende maatregelen die een plaats hebben in het FEKP (Federaal Energie- en Klimaatplan). Daarnaast vormt ook de input van de stakeholders en experts tijdens de klimaattafels een inspiratiebron.

Tegen juni 2023 moet ons land klaar zijn om een ontwerp aan de Europese Commissie voor te leggen. Daarna zal de Europese Commissie binnen de zes maanden aanbevelingen formuleren voor de afronding van het NEKP tegen juni 2024.

Concernant la question relative à l'évaluation du plan actuel, je voudrais vous renvoyer à celle de la version définitive du PNEC, qui a été accomplie le 12 octobre 2020 par la Commission européenne et qui comporte plusieurs messages importants. Je pense notamment à la recommandation d'adopter une approche davantage intégrée et cohérente, que vous évoquez également et qui n'a pas pu prendre effet en raison de l'attitude de l'une ou l'autre Région. Le fédéral a bien formulé des propositions pour aborder la consultation du public et des parties prenantes de manière plus cohérente, pour mieux harmoniser et développer l'approche méthodologique du plan ou encore pour identifier des mesures interfédérales à un stade précoce – mais elles sont toutes restées sans suite. Comme déjà dit à maintes reprises, "it

09.02 Minister Zakia Khattabi: De actualisering van het NEKP is een prioriteit. We stellen alles in het werk om onze bijdrage in april tezelfdertijd als de gewesten in te dienen, zoals door de Nationale Klimaatcommissie en ENOVER overeengekomen was.

Ensuite, les plans distincts pourront être rassemblés selon la structure imposée par la Commission européenne et une harmonisation maximale pourra être recherchée, notamment pour les composantes de coordination et les mesures interfédérales. Le comité de pilotage de la Commission Nationale Climat (CNC) et le groupe de concertation sur l'énergie ont été chargés de la préparation. Les agences fédérales compétentes travaillent d'arrache-pied à la mise à jour de la partie fédérale.

Le rapport de synthèse de septembre 2022 pour le suivi de la politique climatique constitue la base, mais il est complété par des aspects relatifs à l'énergie (et à son approvisionnement) ainsi qu'à une transition équitable. La réforme fiscale annoncée comprend plusieurs mesures à cet égard. Les contributions des parties prenantes et des experts aux tables rondes sur le climat sont également une source d'inspiration.

D'ici juin 2023, notre pays doit soumettre un projet à la Commission européenne, qui formulera ensuite des recommandations dans les six mois pour une finalisation du PNEC d'ici juin 2024.

Ik verwijst naar de evaluatie van de definitieve versie van het NEKP door de Europese Commissie. Daarin wordt een geïntegreerde en coherente aanpak aanbevolen, die door de houding van het een of andere Gewest niet uitgevoerd kon worden. Er werd niet ingegaan op de federale voorstellen om het publiek en de stakeholders te raadplegen en op basis daarvan de methodologische aanpak van het

takes two, or in my case four, to tango."

Pour ce qui concerne les étapes à venir, je puis vous communiquer ce qui suit. Le rapport de progrès bisannuel européen sera seulement déposé en juin, au lieu du 15 mars. Des prévisions intégrées seront alors mises au point à ce moment-là. Par ailleurs, à l'automne prochain, nous allons consulter le public à propos des mesures fédérales et interfédérales.

plan vorm te geven en interfederale maatregelen uit te werken.

Het tweejaarlijkse voortgangsverlag voor de EU wordt in juni in plaats van in maart ingediend. In het najaar zullen we een publieksraadpleging houden over de federale en interfederale maatregelen.

09.03 Kurt Ravyts (VB): Mevrouw de minister, ik dank u voor het antwoord. Het is inderdaad half maart. Ik wist dat ik een beetje te vroeg was, maar ik vond het wel nodig om eens te bekijken wat er de voorbije maanden is gebeurd. Het is juist dat er heel wat zaken aan bod zijn gekomen, zoals de bevoorradingszekerheid, de energieonafhankelijkheid, de fiscale hervorming, de klimaattafels. Dat moet allemaal verdisconteerd worden in wat aan ons en vooral aan de Europese Commissie zal worden voorgelegd.

We blijven dit opvolgen en wij vinden dat dit in deze commissie in de volgende maanden zeker nog aan bod moet komen.

*Het incident is gesloten.
L'incident est clos.*

10 **Samengevoegde vragen van**

- Kurt Ravyts aan Zakia Khattabi (Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en Green Deal) over "De stand van zaken met betrekking tot het OCAD Klimaat" (55034991C)
- Kris Verduyckt aan Zakia Khattabi (Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en Green Deal) over "De kostprijs van de klimaatverandering" (55035109C)

10 **Questions jointes de**

- Kurt Ravyts à Zakia Khattabi (Climat, Environnement, Développement durable et Green Deal) sur "L'état de la situation en ce qui concerne l'OCAM du Climat" (55034991C)
- Kris Verduyckt à Zakia Khattabi (Climat, Environnement, Développement durable et Green Deal) sur "Le coût du changement climatique" (55035109C)

10.01 Kurt Ravyts (VB): Mevrouw de voorzitter, mevrouw de minister, ik heb eerder al vragen gesteld over het OCAD Klimaat. Deze vraag heb ik ingediend om de volgende reden. Op vrijdag 3 maart 2023 heeft de ministerraad kennisgenomen van de definitieve versie van de 28 federale adaptatiemaatregelen. Maatregel 19 behelst de multidisciplinaire risicoanalyses. De concretisering daarvan is blijkbaar de in oktober 2021 genomen beslissing van de federale regering om een coördinatieorgaan voor de risicoanalyse en risico-evaluatie van de klimaatcrisis op te richten.

Blijkbaar – u verbetert mij als ik het niet juist heb – wordt op eind 2023 gemikt voor het voorzien in een basisstructuur bij de Dienst Klimaat van het DG Leefmilieu, ter voorbereiding van de oprichting van het coördinatieorgaan. U hebt vorig jaar ook gezegd dat een studie werd aanbesteed en gegund ter voorbereiding van dat orgaan. In december zouden de verschillende scenario's tot operationalisering worden besproken. Dat moest uitmonden in een finaal rapport in februari 2023. Simultaan liep er een selectieprocedure voor deskundigen op het gebied van klimaat en biodiversiteit.

Enkele van de federale adaptatiemaatregelen maken voor mij duidelijk dat het nieuwe orgaan scherper zal moeten worden afgelijnd tegenover de actieradius van het Nationaal Crisiscentrum, want ook het Crisiscentrum bestudeert risico's ten gevolge van klimaatcrisisen.

10.01 Kurt Ravyts (VB): Qu'en est-il de la mise en place de l'organe de coordination pour l'analyse et l'évaluation des risques (OCAM) liés à la crise climatique? Quelles sont les grandes lignes du rapport concernant les scénarios d'opérationnalisation? Quelle sera la position de l'OCAM du Climat par rapport au Centre de crise national? Où en est la procédure de sélection du personnel?

Mevrouw de minister, wat is de stand van zaken in de oprichting van het coördinatieorgaan? Wat zijn de krachtlijnen van het rapport betreffende de operationaliseringscenario's? Hoe wordt het OCAD Klimaat afgelijnd ten opzichte van de actieradius van het Nationaal Crisiscentrum? Wat is de stand van zaken in het aantrekken van personeel?

10.02 Kris Verduyckt (Vooruit): De Duitse overheid liet een interessante studie uitvoeren waarin wordt geprobeerd een cijfer te plakken op de kosten van de klimaatverandering. Sommigen zullen zich misschien afvragen waarom dat nodig is. Volgens mij kan dit soort cijfers sommigen in de politiek overtuigen van het belang om te investeren in het tegengaan van de klimaatverandering en niet te wachten tot de kosten er zijn.

Bestaat er in ons land dergelijk cijfermateriaal? Indien niet, denkt u dat het interessant zou zijn om ook in België een dergelijke studie te laten uitvoeren?

Wat is de stand van zaken in de oprichting van het OCAD Klimaat?

10.03 Minister Zakia Khattabi: De klimaatcrisis eist mensenlevens en heeft een enorm prijskaartje. Verschillende studies hebben dat al aangetoond. De studie waarnaar de heer Verduyckt verwijst, maakt een analyse specifiek voor Duitsland. In september 2020 is een studie verschenen over de sociaal-economische impact van de klimaatverandering in België. De studie kwam er op vraag van de Nationale Klimaatcommissie.

Dergelijke studies en hun resultaten benadrukken het belang van investeringen in een duurzame, sociaal rechtvaardige en klimaatneutrale samenleving. Nicholas Stern toonde in 2006 al aan dat de voordelen van een ambitieus klimaatbeleid veel groter zijn dan de economische kosten van een gebrek aan klimaatbeleid. Daarenboven zijn de kosten van de inspanningen om de klimaatverandering te beperken lager dan het uitstellen van dergelijke inspanningen. We moeten niet alleen inzetten op mitigatie, maar ook op adaptatie ten aanzien van de klimaatverandering waarmee we al te maken hebben. Het Europees Milieuagentschap publiceerde recent nog een interessant rapport over de kosten, maar ook de bijkomende voordelen van adaptatiemaatregelen.

Het coördinatiecentrum voor complexe risicoanalyses in de context van klimaatverandering, Coordination Center Risk Assessment Climate Change (CCCRA-CC), werd inderdaad opgericht ingevolge een beslissing van de federale ministerraad in oktober 2021. Die besluitvorming is in een versnelling geraakt door de dramatische gebeurtenissen in ons land en elders in Europa ten gevolge van de extreme weersomstandigheden in de zomer van 2021.

Extreme weersomstandigheden zijn één mogelijke schok waarmee we op frequentere basis geconfronteerd zullen worden ten gevolge van de klimaatcrisis, maar het is zeker niet de enige. De nationale veiligheidsstrategie voor ons land identificeert onze natuurlijke omgeving als een vitaal belang voor ons land. Men erkent dat veranderingen op het vlak van leefmilieu en klimaatverandering ons land met bijkomende risico's confronteren, zoals fysieke risico's, transitiegerelateerde risico's en socio-economische risico's.

10.02 Kris Verduyckt (Vooruit): Les autorités allemandes ont tenté de calculer le coût du changement climatique. Existe-t-il de tels chiffres dans notre pays? Où en est la mise en place de l'OCAM du Climat?

10.03 Zakia Khattabi, ministre: Le coût de la crise climatique sur les plans humain et financier est astronomique. Une étude sur l'impact socioéconomique du changement climatique en Belgique a été publiée en septembre 2020. Toutes les études soulignent l'importance d'investir dans une société durable, socialement juste et neutre sur le plan climatique. Les avantages d'une politique climatique ambitieuse sont bien plus importants que le coût économique lié à l'absence de politique climatique. Le coût des efforts visant à enrayer le changement climatique est moins élevé que le prix à payer si nous postposons ces efforts.

En octobre 2021, le Conseil des ministres a décidé de mettre en place un Centre de coordination pour l'analyse des risques complexes dans le contexte du changement climatique (CCCRA-CC). Ce processus a été accéléré après les inondations de l'été 2021. Les phénomènes météorologiques extrêmes ne sont que l'une des conséquences possibles de la crise climatique. Le changement climatique place notre pays face à des risques physiques, transitionnels et socioéconomiques supplémentaires, et crée des défis en matière de sécurité alimentaire, de

De klimaatcrisis stelt ons ook voor uitdagingen op het vlak van voedselzekerheid, volksgezondheid en financiële stabiliteit. In de beleidsaanbevelingen benadrukt de strategie het belang van een geïntegreerde aanpak en het versterken van onze weerbaarheid. De CCCRA-CC, die zal rapporteren aan de Nationale Veiligheidsraad, zal bijdragen tot de algemene doelstelling om de veerkracht van ons land te versterken. Het coördinatiecentrum zal zich in eerste instantie richten op de risico's in verband met klimaatverandering, maar zal na verloop van tijd ook risicoanalyses ontwikkelen die verband houden met de andere planetaire grenzen. Het doel is om de Nationale Veiligheidsraad te voorzien van een holistische en geïntegreerde risicobeoordeling met betrekking tot de natuurlijke omgeving.

Het werk van de CCCRA-CC concentreert zich op de lange termijn. Analyses op die termijn maken het mogelijk om hiermee effectief rekening te houden in beleidsbeslissingen, op een systemische en holistische manier. De recent afgewerkte studie bevestigt dat er geen overlap is tussen het mandaat van de CCCRA-CC en het mandaat van andere instellingen in ons land. Niemand produceert momenteel dergelijke risicoanalyses.

U verwees naar het Nationaal Crisiscentrum. Zijn analyses zullen een tijdspanne van drie jaar hebben en moeten vooral de betrokken actoren in staat stellen om de noodplanning te optimaliseren. Het is steeds de intentie geweest om complementariteit en synergie na te streven met bestaande instellingen. Dat zal ook zo blijven. De studie heeft hiervoor een mogelijkheid aangereikt, met name de oprichting van een adviesorgaan.

De adviesraad – die naam kan evolueren – zou kunnen bestaan uit vertegenwoordigers van organisaties waarmee de CCCRA-CC vaak zou samenwerken. Het zou als een soort klankbord fungeren voor de CCCRA-CC. Het is belangrijk dat de CCCRA-CC een goed zicht heeft op de data die beschikbaar zijn en studies die al dan niet gepland worden. De CCCRA-CC kan geen geaggregeerde analyse maken van data die niet bestaan. De CCCRA-CC kan dit adviesorgaan wel wijzen op de afwezigheid van data, bijvoorbeeld over kwetsbaarheid en blootstelling. Zo kan een dialoog ontstaan die toelaat de synergie te maximaliseren.

Vier medewerkers van het CCCRA-CC zijn al aangeworven. Voor de zomer zouden nog meer mensen starten. De rekrutering van de directeur is op zeer korte termijn gepland. De vacature is gisteren gepubliceerd, dacht ik. Het coördinatiecentrum is zijn netwerk aan het uitbouwen met het oog op het verzamelen van de relevante gegevens en het opmaken van de complexe risicoanalyses.

10.04 Kurt Ravyts (VB): U hebt de positionering ten aanzien van het Nationaal Crisiscentrum duidelijk gemaakt. Ik wens er alleen op te wijzen dat het Nationaal Crisiscentrum momenteel al analyses maakt rond de effecten van klimaatverandering op energie en vervoer. Het is echter juist – en ik ben intellectueel eerlijk genoeg om toe te geven – dat dit eerder kortetermijngelinkt is en dat er openingen zijn voor het langetermijnonderzoek rond klimaatverandering en de impact ervan.

Ik ga er echter van uit dat we hierover, wanneer het concreter wordt, nogmaals kunnen spreken.

10.05 Kris Verduyckt (Vooruit): Ik dank u voor het uitgebreide

santé publique et de stabilité financière.

Le CCCRA-CC rendra compte au Conseil national de sécurité et contribuera à renforcer la résilience de notre pays. Il fournira principalement des analyses à long terme.

Aucun chevauchement n'est observé avec d'autres institutions du pays, dont aucune n'élabore aujourd'hui de telles analyses de risques. Le Centre de crise national est surtout en charge des plans d'urgence.

Un conseil consultatif pourrait réunir des représentants d'organisations avec lesquels le CCCRA-CC coopèrera et devrait fournir les données disponibles.

Quatre collaborateurs ont déjà été recrutés pour le CCCRA-CC. D'autres personnes entreront en service dans quelques mois. Le recrutement du directeur a débuté hier.

10.04 Kurt Ravyts (VB): Le Centre de crise national procède également à des analyses sur l'incidence du changement climatique sur l'énergie et les transports, mais il le fait effectivement davantage dans une optique à court terme.

antwoord, mevrouw de minister.

Het incident is gesloten.

L'incident est clos.

11] Vraag van Kurt Ravyts aan Zakia Khattabi (Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en Green Deal) over "De stand van zaken met betrekking tot een nationale conferentie over een rechtvaardige transitie" (55034999C)

11] Question de Kurt Ravyts à Zakia Khattabi (Climat, Environnement, Développement durable et Green Deal) sur "L'état de la situation en ce qui concerne la conférence nationale pour une transition juste" (55034999C)

11.01] Kurt Ravyts (VB): Mevrouw de minister, op 13 mei vorig jaar hebt u een nota voorgelegd aan de ministerraad, waardoor u na goedkeuring werd gemandateerd om onderhandelingen op te starten met de deelentiteiten in dit land met het oog op het organiseren van een nationale conferentie over een rechtvaardige transitie.

11.01] Kurt Ravyts (VB): L'année dernière, la ministre a reçu un mandat pour entamer des négociations avec les régions en vue d'une conférence nationale pour une transition juste. Ce point devait également être inscrit à l'ordre du jour du Comité de concertation en janvier 2023. En 2022, la ministre a donné le coup d'envoi du Forum pour une transition juste en vue de mener un dialogue sur ce thème avec les acteurs de la société civile. D'autres initiatives ont également été évoquées, notamment un questionnaire, des réunions thématiques organisées avec les parties prenantes, un débat à vocation de participation citoyenne avec des citoyens tirés au sort ainsi qu'une contribution de la Commission interdépartementale pour le développement durable (CIDD). Quel est l'état d'avancement de ces initiatives?

De bedoeling was om dat ook op de agenda van het Overlegcomité te plaatsen in januari van dit jaar. Het Hoog Comité voor een rechtvaardige transitie zou tijdens de eerste helft van dit jaar een rapport presenteren dat een antwoord biedt op de vraag hoe we de rechtvaardige transitie in dit land kunnen organiseren en uitvoeren. Vorig jaar hebt u het startschot gegeven voor een Forum voor een rechtvaardige transitie, met als doel een dialoog met de actoren van het middenveld rond het thema. Er werd een vragenlijst verstuurd naar die instanties. Begin dit jaar zouden thematische stakeholders-vergaderingen worden georganiseerd met als doel verschillende prioritaire uitdagingen uit te diepen. U zou dit jaar ook nog de agora lanceren rond het thema. Dat betreft een burgerparticipatief proces met gelote burgers, met als doel het debat over de rechtvaardige transitie te democratiseren. Dat is eigenlijk heel wat. Als laatste is er nog de input van de Interdepartementale Commissie voor Duurzame Ontwikkeling.

Wat is de stand van zaken van de voorbereiding van de nationale conferentie, die trouwens in het federaal regeerakkoord van Vivaldi staat? Ik heb het over het rapport van het Hoog Comité, het Forum, agora en de overheidsdiensten?

Is de zaak nu al afgeklopt in het Overlegcomité? Komt er een interfederale conferentie of blijft dit beperkt tot een federaal initiatief-Khattabi met federale input?

11.02] Minister Zakia Khattabi: Mijnheer Ravyts, op dit moment worden de verschillende werkstromen binnen de Staten-Generaal van de rechtvaardige transitie, die ik op 24 mei 2022 heb gelanceerd, inderdaad uitgevoerd en afgerond. Het Overlegcomité is volop bezig met zijn wetenschappelijk rapport dat een antwoord moet bieden op de vraag hoe een rechtvaardige transitie moet worden georganiseerd en geïnstitutionaliseerd in België. Het eindrapport wordt eind juni verwacht.

11.02] Zakia Khattabi, ministre: Les différents flux de travail sont en cours d'exécution et de finalisation au sein des États généraux de la transition juste. Le Comité de concertation établit actuellement son rapport scientifique sur la façon d'organiser et d'institutionnaliser une transition juste en Belgique. Ce rapport est attendu d'ici la fin du mois de juin.

Het agoraproces heeft administratieve vertraging opgelopen, maar heeft vorige week eindelijk groen licht gekregen. Aan het burgerpanel zal worden gevraagd aan welke voorwaarden de transitie moet voldoen om rechtvaardig te zijn.

Le processus Agora accuse un retard administratif mais il a finalement reçu le feu vert la semaine dernière. Le panel de

Het Forum voor een rechtvaardige transitie, het proces dat wordt georganiseerd met het georganiseerde middenveld, is volop bezig.

Zoals u al aangaf, is dat proces in september gestart met het versturen van een vragenlijst inzake rechtvaardige transitie die door een brede waaier aan stakeholders uit het middenveld is ingevuld. Op basis van de inhoud van die vragenlijsten organiseert het FIDO (Federaal Instituut voor Duurzame Ontwikkeling) vandaag en op 28 maart vier parallelle rondetafelgesprekken met vertegenwoordigers uit het middenveld over de volgende systemen: het landbouw- en voedingssysteem, de mobiliteit en het transportsysteem, het gezondheidssysteem en de residentiële en niet-residentiële gebouwenstock. Het eindrapport van het Forum wordt verwacht in april en zal, zoals alle andere rapporten, publiek beschikbaar worden gesteld.

Ook werden de federale administraties vanuit de Interdepartementale Commissie voor Duurzame Ontwikkeling bevestigd over de rechtvaardige transitie en over wat deze uitdaging voor verschillende administraties betekent. De bijdragen van de verschillende FOD's worden momenteel geanalyseerd door het FIDO, en er wordt aan een eindrapport gewerkt dat de input van de verschillende FOD's bundelt en bestudeert op welke gebieden een samenwerking tussen de verschillende FOD's essentieel zal zijn in het licht van de uitdagingen van een rechtvaardige transitie. Het eindrapport hierover wordt eveneens in april verwacht.

In december vorig jaar ben ik de onderhandelingen aangegaan in de schoot van het Overlegcomité om te bekijken of het mogelijk was om de conferentie te organiseren in samenwerking met alle verschillende entiteiten in dit land. Na verschillende overlegmomenten gespreid over meerdere maanden zijn wij er met de verschillende partners rond de tafel niet uitgekomen. Er bleek in Vlaanderen geen bereidheid om die conferentie met de verschillende entiteiten samen te organiseren. Ik betreur dat ten zeerste, maar stel alles in het werk om, zoals het regeerakkoord stipuleert, een conferentie te organiseren over de rechtvaardige transitie, om met die belangrijke en transversale uitdaging in België aan de slag te gaan.

Als bevoegd federaal minister zal ik, zoals in de nota aan de ministerraad van mei 2022 is gestipuleerd, de conferentie voor een rechtvaardige transitie in België organiseren met de verschillende partners, waarvan vele nationaal of interregionaal georganiseerd, die hieraan willen deelnemen.

11.03 Kurt Ravyts (VB): Mevrouw de minister, ik vind het een goede zaak dat u dat onderdeel van uw beleid probeert uit te voeren. Hetzelfde geldt voor het transversaal klimaatbeleid doorheen de verschillende FOD's en ministeries.

Het verwondert mij dat men daaromtrent niet wil samenwerken – ik ben ook kritisch voor de Vlaamse regering – omdat ook de Vlaamse regering een klimaatbeleid op poten heeft gezet met daarin belangrijke sociale bekommernissen. Het verwondert mij dan ook dat zij daarvoor

citoyens sera interrogé par rapport aux conditions que la transition doit remplir pour être juste.

Le Forum pour une transition juste bat son plein. Il a démarré en septembre par un questionnaire qui a été complété par un vaste éventail de parties prenantes de la société civile. L'Institut fédéral pour le développement durable (IFDD) a utilisé cette base pour organiser, les 14 et 28 mars, quatre tables rondes avec des représentants de la société civile, et ce autour des thèmes suivants: le système alimentaire et agricole, le système des transports et de la mobilité, le système de santé, les parcs immobiliers résidentiel et non résidentiel. Le rapport final est attendu au mois d'avril et sera mis à la disposition du public comme tous les autres rapports.

Les administrations fédérales ont été interrogées sur la transition juste et ses défis par la CIDD. L'IFDD analyse actuellement ces contributions et prépare un rapport final pour le mois d'avril. En décembre 2022, j'ai demandé au Comité de concertation si l'organisation d'une conférence réunissant toutes les entités du pays était possible. Après plusieurs moments de concertation, nous ne sommes toujours pas parvenus à un accord. En Flandre, l'organisation d'une telle conférence n'est pas souhaitée. Je le regrette fortement. Quoi qu'il en soit, en ma qualité de ministre fédérale compétente et conformément à la note au Conseil des ministres de mai 2022, j'organiserai une conférence pour une transition juste en Belgique, et ce, avec les partenaires qui souhaitent y participer.

11.03 Kurt Ravyts (VB): Je suis étonné d'apprendre que la Flandre ne veuille pas coopérer sur cette question, dès lors que le gouvernement flamand a également lancé une politique climatique qui inclut d'importantes préoccupations sociales. Nous soulèverons cette question au Parlement flamand.

niet wil samenwerken. Wij zullen hieromtrent de nodige stappen zetten in het Vlaams Parlement.

*Het incident is gesloten.
L'incident est clos.*

12 Vraag van Barbara Creemers aan Zakia Khattabi (Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en Green Deal) over "No Patents on Seeds" (55035004C)

12 Question de Barbara Creemers à Zakia Khattabi (Climat, Environnement, Développement durable et Green Deal) sur "No Patents on Seeds" (55035004C)

12.01 Barbara Creemers (Ecolo-Groen): Mevrouw de voorzitter, mevrouw de minister, ik kreeg een brief van No Patents on Seeds, een ledenorganisatie van meer dan zeventig organisaties uit achttien landen. Zij hebben zich verenigd vanuit hun bezorgdheid over het groeiende aantal patentaanvragen op zaden, planten en dieren. Zij zijn ook bezorgd over de impact die dat heeft op boeren, telers, innovatie en de biodiversiteit.

Zij hebben u ook een brief gestuurd, waarin zij verwijzen naar een patentaanvraag van het zaadbedrijf KWS. Het bedrijf wil een genenvariant patenteren van een niet genetisch gemodificeerde plant. Dat gaat volgens No Patents on Seeds in tegen de Plant Variety Protection Law of PVP-wet.

Conventionele plantenveredelaars kunnen vandaag gebruikmaken van alle varianten op de markt om verbeterde variëteiten te kweken. Dat is toegestaan en wordt bedoeld onder de *breeders exemption* in de PVP-wet. Het betreft een vrijheid die wettelijk gegarandeerd is. Iedere kweker die in de toekomst een variant van KWS wil gebruiken, zou een licentie nodig hebben van KWS of de kans lopen op lange juridische gevechten over het patentrecht.

Toegang tot biologische diversiteit, die alle conventionele kwekers nodig hebben om te kweken, wordt door dergelijke patenten beperkt, verhinderd of volledig onmogelijk gemaakt.

Hoe denkt u over de kwestie? Wat hebt u geantwoord aan de brievenrichters van No Patents on Seeds? Hoe kunt u er mede voor zorgen dat de toegang tot biologische biodiversiteit wordt gevrijwaard? In mijn ogen is biodiversiteit immers gemeengoed en kan dus niet worden gepatenteerd. Ik kijk alvast uit naar uw antwoord.

12.02 Minister Zakia Khattabi: Mevrouw Creemers, de open brief heeft mijn volle aandacht en bezorgdheid gekregen. Met name de opsomming van de elementen die onder het patent vallen, waaronder zowel mutaties van een bepaald gen en een bepaalde genetische code, met nieuwe genomische technieken, toont aan dat er veel onzekerheid bestaat over de manier waarop het patent in de praktijk zal worden toegepast.

Op 9 september 2022 heb ik de brief beantwoord, waarbij ik bevestig dat de patenten in geen geval kunnen leiden tot de toe-eigening, zelfs niet gedeeltelijk, van genen uit de natuur of van eeuwenlange traditionele selecties die een gemeenschappelijk goed vormen. Ik zal dat standpunt ook blijven verdedigen.

Ik heb de vraag gesteld dit rapport eveneens te delen met mijn collega bevoegd voor Landbouw, minister Clarinval. Daarnaast zijn in dit dossier eveneens de minister van Volksgezondheid, de heer

12.01 Barbara Creemers (Ecolo-Groen): No Patents on Seeds (pas de brevets sur les semences) est une organisation de membres regroupant plus de 70 organisations issues de 18 pays, qui se sont réunies pour faire face au nombre croissant de demandes de brevets sur les semences, les plantes et les animaux. Elles s'inquiètent de l'incidence de cette situation sur les agriculteurs, les éleveurs, l'innovation et la biodiversité. Dans un courrier adressé à la ministre, ces organisations font référence à une demande de brevet déposée par l'entreprise KWS, qui souhaite breveter une variante génétique d'une plante non génétiquement modifiée, ce qui, selon l'organisation de membres, va à l'encontre de la loi sur la protection des obtentions végétales.

Qu'en pense la ministre? Quelle est sa réponse au courrier en question? Comment va-t-elle contribuer à garantir l'accès à la biodiversité biologique?

12.02 Zakia Khattabi, ministre: L'énumération dans ce courrier des éléments couverts par le brevet, dont les mutations d'un gène et d'un code génétique particuliers avec les nouvelles techniques génomiques, montre qu'une grande incertitude règne quant à l'application pratique du brevet. Le 9 septembre 2022, j'ai confirmé dans ma réponse que les brevets ne peuvent en aucun cas conduire à l'appropriation, même partielle, des gènes de la nature ou des sélections traditionnelles qui constituent un bien commun. Je continuerai à défendre cette

Vandenbroucke, en de minister van Economie, de heer Dermagne, betrokken, die laatste met het oog op de bescherming van het intellectueel recht.

Om uw laatste vraag te beantwoorden, wil ik benadrukken dat ik het met u eens ben dat de toegang tot biologische biodiversiteit absoluut noodzakelijk is en dat onze biodiversiteit gemeengoed is en moet blijven. Dat zijn ook belangrijke sleutelementen van het mondiale Biodiversiteitsverdrag binnen de VN.

Wij mogen niet vergeten dat biodiversiteit drie componenten heeft: variatie van soorten en van ecosystemen, maar ook genetische variatie. Tijdens de onderhandelingen van de 15e Conferentie van de Partijen (COP15) over het Verdrag inzake Biodiversiteit hebben mijn administratie en ik ons steeds ingezet om een ambitieuze positie in dit onderwerp als Belgische Staat in te nemen om die drie onderdelen zo optimaal mogelijk te beschermen en te herstellen.

Een monopolisering van bepaalde genen door de bedrijfswereld zou rechtstreeks ingaan tegen de engagementen die we aangegaan zijn in Montreal tijdens de COP15, met name het waken over de genetische variatie van zowel wilde als gedomesticeerde soorten.

Daarnaast volg ik van dichtbij de ontwikkelingen in de biotechnologiesector, met name de ontwikkelingen en de discussies over de nieuwe gentechnieken. Via die technieken kunnen ondernemingen bepaalde genen zeer selectief manipuleren en het is dus mogelijk dat zij zullen proberen die technieken en hun producten te patenteren.

Die wijzigingen kunnen in sommige gevallen ook door natuurlijke – willekeurige of opzettelijke – processen worden aangebracht. De biotechnologiesector zelf wijst er in het debat op dat zijn technieken niet te onderscheiden zijn van natuurlijke producten. Dat zou kunnen leiden tot een situatie waarin elke wijziging van een bepaald gen, hetzij via de nieuwe gentechnieken, hetzij via een conventionele techniek, door één onderneming wordt gemonopoliseerd. Het is duidelijk dat een dergelijke situatie vermeden moet worden en ik zal dit standpunt verdedigen in het debat.

In overeenstemming met deze vraag rond octrooien/patenten wil ik nogmaals benadrukken dat ik mij in de dossiers over de doelbewuste introductie van genetisch gemodificeerde organismen in het milieu en de besprekingen over de nieuwe richtlijn van het Europees Parlement en de Raad, zal baseren op alle beschikbare wetenschappelijke informatie en op het voorzorgsprincipe, om een robuust wetgevend kader te garanderen. De input van de verscheidene stakeholders zal hierbij mee in overweging genomen worden. Ik kijk dan ook uit naar het voorstel van de Europese Commissie om een constructieve dialoog over dit thema te kunnen voeren.

12.03 Barbara Creemers (Ecolo-Groen): Mevrouw de voorzitter, mevrouw de minister, ik begrijp dat die ongerustheid nog niet van de baan is. Ik ga ook aan uw collega-ministers die u daarnet opsomde, die bevoegd zijn voor het dossier, vragen hoe zij erover denken, zodat wij zeker zijn van een ambitieus Belgisch standpunt. Ik deel immers uw bezorgdheid. Zeker met wat wij in Montreal hebben afgesproken, kunnen wij dit niet meer laten passeren.

*Het incident is gesloten.
L'incident est clos.*

position avec constance.

J'ai demandé à ce que ce rapport soit partagé avec le ministre de l'Agriculture. Le ministre de la Santé publique et le ministre de l'Économie sont également concernés, ce dernier dans le cadre de la protection de la propriété intellectuelle.

L'accès à la biodiversité biologique est un impératif. Notre biodiversité est un bien commun et doit le rester. Il s'agit également d'éléments clés de la convention mondiale des Nations Unies sur la biodiversité. La biodiversité se compose d'une variété d'espèces, d'écosystèmes et de gènes. Lors des négociations de la COP15 relatives à cette convention, nous nous sommes toujours efforcés de protéger et, si nécessaire, de restaurer ces trois éléments de la meilleure façon possible. Une monopolisation irait directement à l'encontre des engagements que nous avons pris lors de la COP15.

En outre, je suis avec attention les développements et les discussions relatifs aux nouvelles techniques génétiques. Dans certains cas, ces modifications peuvent également être initiées par des processus naturels, qu'ils soient ou non aléatoires. L'industrie de la biotechnologie souligne que ses techniques ne peuvent être distinguées des produits naturels. Cela pourrait conduire à une situation où toute modification d'un gène particulier pourrait être monopolisée par une seule entreprise. Cette situation doit évidemment être évitée.

12.03 Barbara Creemers (Ecolo-Groen): Je demanderai également aux ministres précités leur avis à ce sujet afin que nous puissions être sûrs d'avoir une position belge ambitieuse. Je partage les préoccupations de la ministre.

La **présidente**: La question n° 55035100C de M. Senesael est reportée.

13 **Vraag van Kris Verduyckt aan Zakia Khattabi (Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en Green Deal) over "De import in België van jachttrofeeën van beschermde diersoorten" (55035121C)**

13 **Question de Kris Verduyckt à Zakia Khattabi (Climat, Environnement, Développement durable et Green Deal) sur "L'importation en Belgique de trophées de chasse d'espèces animales protégées" (55035121C)**

13.01 **Kris Verduyckt** (Vooruit): Mevrouw de minister, er zijn twee aanleidingen voor deze vraag.

Ten eerste is er een nieuwe studie waaruit blijkt dat ons land nog altijd zeer slecht scoort, want er is zeer veel import in ons land vanuit Zuid-Afrika. We staan op de tweede plaats wereldwijd. Dat heeft waarschijnlijk met de haven van Antwerpen te maken. Los daarvan is het een cijfer waarvan ik gruw.

Ten tweede heeft in het Verenigd Koninkrijk het House of Commons een wet aangenomen die veel strenger is dan wij in België vragen. Deze week, hopelijk vrijdag, volgt de stemming in het House of Lords. Hopelijk zal daarmee, in dat jachtland, een wet over de import van jachttrofeeën worden ingevoerd. Het Verenigd Koninkrijk heeft geen last meer van Europese wetgeving. Wij hebben daar meer last van op dit vlak.

Destijds hebt u mijn resolutie omarmd die ik samen met de voorzitter van deze commissie, mevrouw Hanus, heb ingediend en die het Parlement unaniem heeft aanvaard. Zult u nog steeds gehoor geven aan die resolutie? Op welke wijze en tegen wanneer?

13.02 **Minister Zakia Khattabi**: Mijnheer Verduyckt, de resolutie met het oog op een verbod op de invoer van jachttrofeeën van bepaalde diersoorten, die op donderdag 24 maart door de Kamer werd goedgekeurd, heeft wereldwijd heel wat losgemaakt.

In de maanden na de goedkeuring van de resolutie heeft mijn kabinet ontmoetingen gehad met vertegenwoordigers uit de landen van herkomst.

De experts van mijn administratie hebben bovendien vorig jaar heel intensief deelgenomen aan de internationale onderhandelingen van de overeenkomst inzake de internationale handel in bedreigde in het wild levende dier- en plantensoorten, ofwel het CITES-verdrag (Convention on International Trade of Endangered Species). Die inspanningen werden beloofd tijdens de 19de Conferentie van de Partijen (COP19) in november 2022, waarbij veel soorten een hogere beschermingsstatus hebben gekregen.

Daarnaast, en rekening houdende met al die relevante informatie, heb ik mijn administratie gevraagd juridisch te onderzoeken hoe een verbod op de invoer van jachttrofeeën kan worden gerealiseerd. Verschillende pistes werden daarbij op tafel gelegd. Ik heb in de voorbije maanden zorgvuldig de opties afgewogen en verdere oriëntaties aan mijn administratie gegeven.

Een voorontwerp van wet is nu klaar. De volgende dagen worden nog een aantal administratieve stappen gezet, waarna het voorontwerp aan de voltallige regering zal worden voorgelegd voor agendering op de ministerraad.

13.01 **Kris Verduyckt** (Vooruit): Il ressort d'une nouvelle étude que les importations de trophées de chasse en provenance d'Afrique du Sud demeurent très nombreuses dans notre pays. Nous occupons même la deuxième place mondiale en la matière. Le Royaume-Uni devrait adopter cette semaine une loi très stricte relative à l'importation de ces trophées de chasse.

Quand et de quelle manière la ministre donnera-t-elle suite à ma résolution sur le sujet, qui avait été adoptée à l'unanimité à l'époque?

13.02 **Zakia Khattabi**, ministre: La résolution visant à interdire l'importation de trophées de chasse de certaines espèces animales, adoptée par la Chambre le 24 mars 2022, a connu un écho retentissant dans le monde. Dans les mois qui ont suivi, mon cabinet a rencontré des représentants des pays d'origine.

En outre, des experts de mon administration ont participé activement aux négociations internationales dans le cadre de la Convention sur le commerce international des espèces de faune et de flore sauvages menacées d'extinction (CITES). Ces négociations ont été couronnées de succès, car de nombreuses espèces ont obtenu un statut de protection plus élevé lors de la dix-neuvième conférence des parties, qui s'est tenue en novembre 2022.

Enfin, j'ai demandé à mon administration comment réaliser juridiquement une interdiction des

importations de trophées de chasse. Plusieurs pistes de réflexion ont été envisagées. Un avant-projet de loi a été rédigé. Quelques étapes administratives doivent encore être parcourues au cours des prochains jours et il sera ensuite soumis au Conseil des ministres.

13.03 Kris Verduyckt (Vooruit): Dank u voor uw antwoord, mevrouw de minister. Vergeef me mijn ongeduld, maar u weet hoe belangrijk ik die kwestie vind. Het is goed dat het voorontwerp er is en ik begrijp dat u eerst langs de ministerraad moet passeren, maar in dit Parlement zitten we te popelen om erover te kunnen spreken.

*Het incident is gesloten.
L'incident est clos.*

14 Vraag van Greet Daems aan Zakia Khattabi (Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en Green Deal) over "Het federale adaptatieplan" (55035128C)

14 Question de Greet Daems à Zakia Khattabi (Climat, Environnement, Développement durable et Green Deal) sur "Le plan d'adaptation fédéral" (55035128C)

14.01 Greet Daems (PVDA-PTB): Mevrouw de voorzitter, mevrouw de minister, op 3 maart heeft de ministerraad uw federaal adaptatieplan voor de periode 2023-2026 goedgekeurd. Dat plan komt niets te vroeg, want we ondervinden hier in België al met de regelmaat van de klok de gevolgen van de klimaatverandering, getuige de slachtoffers van de overstromingen en de toenemende oversterfte bij hittegolven.

Uw plan bevat 28 maatregelen in acht actiedomeinen. Midden 2020 werd het ontwerp van het federaal adaptatieplan op de website van de Federale Klimaatadministratie gepubliceerd voor publieksconsultatie en voor de adviesraden. Het advies van de Federale Raad voor Duurzame Ontwikkeling (FRDO) was vernietigend: "De Raad oordeelt dat de lijst van federale aanpassingsmaatregelen in zijn huidige vorm totaal ontoereikend is in het licht van de klimaatveranderingen die we ervaren."

Naast de gebreken van de maatregelen zelf, wees de FRDO er ook op dat de budgetten en indicatoren voor die maatregelen amper gedefinieerd waren. Ik citeer nogmaals: "De Raad verzoekt de federale regering dan ook om een echt aanpassingsplan aan klimaatveranderingen op te stellen, te beginnen met een inventaris van alle problemen en risico's waarmee ons land geconfronteerd zal worden als gevolg van klimaatveranderingen. In een tweede stadium moeten concrete maatregelen worden ontwikkeld, ook op sociaal en economisch vlak, die erop gericht zijn rampen te voorkomen of ons in ieder geval in staat te stellen ons aan te passen en te beschermen tegen gesignaleerde problemen en risico's."

Hoe hebt u het federaal actieplan aan het advies van de FRDO aangepast? Wat zijn de voornaamste veranderingen in het finale plan ten opzichte van het ontwerpplan?

Het finale plan bevat een maatregel minder dan het ontwerpplan. Welke maatregel is gesneuveld? Kan het finale plan aan het Parlement ter beschikking worden gesteld?

14.01 Greet Daems (PVDA-PTB): Le 3 mars 2023, le Conseil des ministres a approuvé le plan d'adaptation pour la période 2023-2026. Ce plan arrive à point nommé, si l'on considère la situation des victimes des inondations et la surmortalité croissante lors des canicules. La ministre a-t-elle modifié ce plan en fonction des avis impitoyables que le Conseil fédéral du Développement durable avait formulés en 2020 sur le projet de plan?

Le plan final contient une mesure de moins que le projet de plan. Quelle mesure a-t-elle été supprimée? Le plan final peut-il être transmis au Parlement?

Un problème récurrent est le manque de moyens humains et de ressources pour les pompiers et la Protection civile. Ce problème est-il traité dans ce plan? Le plan d'adaptation fédéral s'inscrit-il dans le plan national d'adaptation?

Een terugkomend probleem is het gebrek aan mensen en middelen voor de brandweer en de civiele bescherming. Wordt dat probleem aangepakt in uw plan?

De FRDO benadrukt ook het belang van een gecoördineerde en geïntegreerde nationale aanpak. Hoe hebt u ervoor gezorgd dat het federaal adaptatieplan in het nationaal adaptatieplan past?

14.02 Minister **Zakia Khattabi**: Mevrouw Daems, zoals u weet, hecht ik veel belang aan alle aspecten van het klimaatbeleid en dring ik er bij elke gelegenheid op aan dat elke minister een minister voor het klimaat moet zijn. Ik heb de nood aan het systematisch integreren van adaptatie in elke federale bevoegdheid op de regeringstafel gelegd. Deze maatregelen zijn daarvan het resultaat. Helaas laten mijn bevoegdheden het niet toe om de adaptatiemaatregelen van mijn collega-ministers in hun plaats uit te werken.

De beslissing van de regering bevat inderdaad 28 maatregelen in 8 actiedomeinen. De vorige bijdrage van de federale regering aan het nationaal adaptatieplan bestond uit 8 maatregelen in 2 domeinen, plus 4 transversale maatregelen. U kunt met mij de evolutie vaststellen. Daarmee heb ik niet gezegd dat het resultaat perfect is, maar dit initiatief laat ons toe om de vooruitgang te monitoren en maatregelen aan te scherpen of bijkomende maatregelen te nemen, waar nodig.

Op basis van de publieke raadpleging zijn veel maatregelen op het niveau van de indicatoren en de budgetten op het Europese of andere beleidsniveaus verfijnd. De maatregel over het nieuw op te stellen performantiecontract tussen de Belgische Staat en Infrabel is eruitgehaald. De finale versie verwijst nu naar dat performantiecontract in de overige relevante maatregelen.

Voor de maatregelen binnen de bevoegdheden van mijn collega's nodig ik u uit om uw vraag tot hen te richten.

De finale versie van de federale adaptatiemaatregelen zal op korte termijn op de website van mijn administratie worden gepubliceerd. In juni 2021 heeft de Nationale Klimaatcommissie het mandaat gegeven aan een werkgroep om een nieuw geïntegreerd nationaal adaptatieplan op te stellen. Mijn administratie blijft actief meewerken in deze werkgroep.

14.03 **Greet Daems** (PVDA-PTB): Mevrouw de minister, ik dank u voor het antwoord. U zegt dat het huidige federale actieplan veel verder gaat dan het vorige plan, maar dat het niet perfect is. We kunnen het ons vandaag echter niet meer veroorloven om geen deftig adaptatiebeleid te hebben. De klimaatcrisis is er vandaag al. We zijn allesbehalve voorbereid. Er zijn amper lessen getrokken uit de dodelijke overstromingen van 2021. Deze regering heeft nog maar heel weinig gedaan om de noodlottige besparingen bij de civiele bescherming en de brandweer terug te draaien.

We kunnen nochtans niet pretenderen dat we niet over de kennis beschikken om een degelijk adaptatiebeleid op te zetten. Het IPCC heeft daar duidelijke handvatten voor gepubliceerd in zijn jongste

14.02 **Zakia Khattabi**, ministre: J'ai soulevé à la table du gouvernement la question de la nécessité d'intégrer systématiquement l'adaptation dans chaque compétence fédérale. Ces mesures en sont le résultat. Malheureusement, mes compétences ne me permettent pas de me substituer aux autres ministres pour élaborer les mesures d'adaptation.

Le plan contient 28 mesures dans 8 domaines d'action. Le résultat est perfectible, mais cette initiative nous permet de contrôler l'avancement, d'affiner les mesures ou, le cas échéant, d'en prendre de nouvelles.

La mesure relative à l'élaboration d'un nouveau contrat de performance entre l'État et Infrabel a été supprimée. Ce contrat de performance est bien évoqué dans la version finale, mais au travers d'autres mesures pertinentes.

La version finale du plan fédéral d'adaptation sera publiée prochainement sur le site internet de mon administration.

Un groupe de travail, auquel participe également mon administration, élabore actuellement un nouveau plan national d'adaptation intégré.

14.03 **Greet Daems** (PVDA-PTB): Nous ne pouvons plus nous permettre de ne pas posséder de politique d'adaptation digne de ce nom. La crise climatique est déjà une réalité et nous n'y sommes absolument pas préparés. Aucun enseignement ou presque n'a été tiré des inondations mortelles en 2021. Le gouvernement n'a pas fait grand-chose pour remédier aux coupes budgétaires désastreuses réalisées sur le dos de la

rapport. Governance is daar een belangrijk aspect van. In plaats van elk beleidsniveau op zijn eiland een individueel adaptatieplan te laten opstellen, bekijken we de zaken beter nationaal en op de lange termijn. Als u daar inspiratie voor nodig hebt, kunt u alvast kijken naar Cuba, het enige land met een adaptatieplan voor de komende honderd jaar, een plan dat door de hele bevolking wordt gedragen.

Protection civile et des services d'incendie.

*Het incident is gesloten.
L'incident est clos.*

*De openbare commissievergadering wordt gesloten om 16.36 uur.
La réunion publique de commission est levée à 16 h 36.*